

Noves gazdag avignoni patricius leánya volt s később De Sade marquis felesége lett s férjét 11 gyermekkel örvendeztette meg, — az mind inkább föltevés, mint bizonyosság. Bizonyos azonban az, hogy kevés szerelem termett oly szép gyümölcsöket, mint Petrarcaé Laura iránt; a szonettek, melyek e gyöngéd, hódoló, tiszta, soha nem viszonzott vonzalból fakadtak, feljuttatták a provencai trubadurok költészetét s korszakos hatással voltak a modern líra kialakulására. Az olasz nyelv bája, melynek Petrarca egyik első mestere, az érzés gyöngédsége, a mesteri forma, a költői képzelet üdősége e verseket az olaszok legkedveltebb költői olvasmányaiá tették, a mit bizonyít az is, hogy hatszáz év óta mintegy háromszáz különféle kiadásban forognak közkézen s bár későbbi követők és utánzók bőségesen merítették belőlük, frissességüket sohasem veszítették el. Természeti képeinek újszerűségével, közvetlenségével Petrarca jóformán új elemet vit be a lírába, a mint hogy ő volt egyike az elsőnek, a kikben a természet szeretete, szépségének megértése fölébressztette a modern ember természet-érzékét. E tekintetben Petrarca az első modern ember, a ki szemben a középkornak rideg magába merülésével, fölfedezte a körülötte elterülő világ szépségeit s a gyönyört, melyet ezek nyújtanak.

Élete folyása szerencsés és derűs volt. Élvezte kortársai ünneplését, — az ő kedvéért feljuttatták a szokásból rég kiment költő-koszorúzást; Róma és Páris versengve ajánlotta fel neki koszorúit s ő az örök városát fogadta el, melyet 1341. április 8-án tett fejére a Capitoliumban Orso dell'Angvillara bibornok. Anyagi gondok sem háborgatták, elég busás jövedelmű kanoonoki stalluma volt.

A politikában, ép úgy mint magánéletében mindenkor megőrizte függetlenségét. Politikai és történelmi latin nyelvű munkáiban nem egy keserű igazságot mondott a pápáknak, s rokon-szenvezett a híres római néptribun, Cola di Rienzi ábrándos terveivel, melyek a régi római köztársaság visszaállítására céloztak. E mellett azonban késszóllása egész erejével küzdött a pápai székhelynek Rómából Avignonba való visszahelyezéseért, már mint fiatal diák s később mint hírneves tudós és költő. Fontos diplomáciai megbízásokat is teljesített a pápai udvar érdekében. E megbízásai alkalmával a nagy, egyetemes műveltségű költő, ki nemcsak a latin irodalom, hanem a földrajzi tudomány terén is kiemelkedett kortársai közül, bőséges alkalmat talált természet-szeretetének kielégítésére. A régi latin írók munkáinak felkutatása terén óriási munkát végzett, melyért mindenkorálva fogja emlegetni nevét az ó-kor irodalmi szellemét kutató filologia; Cicero és Vergilius műveinek jelentékeny részét ő fűdözte fel újra s bönégzte ki a könyvtárak porából, nem egyet rengeteg fáradsággal maga betűzött ki s másolt le régi palimpszesztus pergamentekről. Latin nyelvű iratai közt van eposz, pásztori költemény, erkölcsi oktató mű, történeti, életrajzi, politikai és földrajzi fejtegetés, egy nagyon becses levél-gyűjtemény stb. Nevét azonban a klasszikus szellem fölélesztése érdekében kifejtett munkássága s még inkább olasz nyelvű szerelmi költészete tartja fenn. Élvezte mindazt, a mi nemes szellemek számára élvezet e földön, agg kora napjait a világtól elvonult magányban, a Padua közelében fekvő kis Argua faluban töltötte s itt is halt meg 1374 július 19-én.

Nevezetes, hogy Olaszországban, a szép szobrok hazájában, Petrarcanak máig sincs hozzá méltó szobra. Most készülnek egyet felállítani Arezzóban, szülőháza közelében, az olasz ál-

lam s magánosok által összedott pénzből. A születése hatszázadik évfordulóján rendezett ünnep hatása tartósságának, dicsősége marandóságának újabb bizonyítéka.

PETRARCA ÉS MAGYARORSZÁG.

— A nagy költő születésének hatszázadik évfordulója alkalmából. —

Petrarca munkáinak minden kiadásába fel van véve az a beszéd, a melylyel az 1356-ik év őszén Nagy Lajos, Magyarország dicső királya elé vezette a velencei köztársaság követését. A nagy költő ugyanis politikus és diplomata is volt egyben, ámbár egy levelében azt vallja magáról, hogy semmivel sem különb gazdának, mint politikusnak. Jobbára a pápának tett politikai szolgálatokat, — VI. Kelemen küldetésével járt Velenczében, Párisban és IV. Károly császárnál Prágában, a honnan pfalzgrófi diplomával és gazdag ajándékokkal tért vissza Avignonba — de Velenczéhez különös szívbéli hajlandóság kötötte, szép palotája is volt a Riva degli Schiavonin, jelül a köztársaság halás elismerésének. Történetíróink tehát joggal nyugodhattak bele a hagyományba, hogy Petrarca Magyarország földjén is megfordult: Budán, Nagy Lajos király udvarában.

Az a nevezetes esztendő volt ez, a midőn nagy királyunk visszafoglalta Velenczétől egész Dalmáciát s a büszke köztársaságot arra kötelezte, hogy huszonnégy hajót állítson rendelkezésére Magyarország királyának, bármikor kíváná. Halhatatlan terzináiban Dante is ekkor hirdette boldognak Magyarországot, «míg tévútra nem vezeteti magát» és megjövendölte, hogy az Anjou-házból származó királyok fel fogják virágoztatni hazánkat.

Petrarca, mint említettük, VI. Kelemennek, az avignoni pápának volt hűséges embere és diplomatája. Életének ebből a korszakából reánk nézve különösen érdekes adatokat közönlhetünk Fraknoi Vilmos vatikáni kutatásainak. Endre és Johanna tragikus történetében meg megjelenik a költő alakja s a mikor Johanna Aversában férjét, a magyar királyfit meggyilkoltatja, Petrarca fontos diplomáciai küldetés háru a pápai udvar részéről. Endre királyfit, Nagy Lajos öccsét, Petrarca személyesen ismerte és tisztelte. Az 1343-ik év őszén a pápa megbízásából megjelent Nápolyban Endre és Johanna udvarában. Onnan írt leveleiben élesen elítéli Johanna udvarának romlottságát, de tisztelettel és rokonszenvesen ír a magyar királyról, a kit utóbb, a mikor meggyilkolásának híre hallja, ékes szavakkal gyászol meg, kifejezve felháborodását «a győztes ármányon, melynél gonoszabbat a görög drámaírók képzelete sem tudott kigondolni.»

Ezek után eléggé nevezetes, hogy a költő, kinek az öccse halálát megboszúlni készülő magyar király vállalkozásával lelkében rokonszenvezni kellett, mégis a pápai politika szolgálatába állott, a mely kezdetben tervének eljöttére akarta birni Nagy Lajos-t azzal az ürügygyel, hogy Endre meggyilkolása ügyében a törvényes eljárás joga a szentszéket illeti meg, a nápolyi királyság a római egyház jogos tulajdona lévén. Utóbb pedig a pápa minden esz-közzel meg akarta akadályozni, hogy a magyar seregek olasz területen át Nápolyig vonulhas-sanak. Petrarca a pápa 1347 november 13-án Scala Mastinóhoz, Verona urához küldötte azzal a megbízással, hogy neki a magyar király hadi vállalkozásának megakadályozására nézve elő-terjesztést tegyen. Petrarca ugyanakkor nyíltan szakított a pápa kedvéért Cola di Rienzi-vel, a római híres néptribunnal is, a kihez addig benső barátság köteleke fűzte s a kiről Avignonban tudták, hogy Nagy Lajos nápolyi tervei érdekében, felajánlotta neki szövetségét. Ám Endre királyfi ügyével való minden rokonszenvét Petrarca mégsem tagadhata meg. Erre vall az, hogy Verona urának Johanna királynéval kötendő szövetsége dolgában a pápa ugyanakkor nem őt, hanem egy másik küldöttjét, Sancto-cassianói János reggioi polgárt bízta meg.

Petrarcának azon levelei, a melyekkel veronai tartózkodásáról és működéséről a pápai udvart értesítette, nem maradtak fenn az utókor számára és irataiban nincs semmi nyom arra

nézve sem, hogy a nápolyi hadjárat idejében volt-e találkozása Nagy Lajossal? Annyi bizonyos, hogy diplomáciai megbízása teljes siker-telenséggel járt, mert Nagy Lajost hódolattal fogadták mindenütt, seregei pedig diadalt diadala arattak.

A halhatatlan költő életének ez volt a vonatkozása a magyar törtérelmival. Budai követ-ségére nézve a történelmi kutatás — Fraknoi Vilmos fáradozása nyomán — megállapította már, hogy a velencei köztársaság abban az időben nem őt, hanem Contarinit, Falierit és Benintendit küldötte Magyarországra. A magyarországi beszéd, mely irodalmi munkáiban foglaltatik — Fraknoi elmés felfévesét alkal-mazva rá — alig lehet más, mint irodalmi mű, melyben írója, a humanisták szokása szerint, az olvasó közönség széles köréhez és nem Nagy Lajos királyunkhoz szól. Mindenesetre azonban bizonyosága annak, hogy a magyar birodalom velencei sikerei Petrarca lelkét is mélyen fog-lalkoztatták.

PETRARCA SZONETTJEIBŐL.

Fordította Radó Antal.

IX.

Ha addig eltart kinos életem
A bú s a gyötör szenvedés daczára,
Míg majdnem aggkorodnak végszakába
Szemed már gyöngé lesz és fénytelen;

S ezüst ragyog, arany helyt, fejedem,
S nem lesz virág ruhádnak czifrasága,
S fakó lesz arczod, melyet megcsodálva,
Félnék panasz kél szívem mélyiben:

Majd akkor Ámor bátorságot ad,
S majd elbeszélem, mennyi hosszú évet,
Órák meg perczek tölték búban érted!

Bár most az ég elleni vágyamat:
Tudom, majd akkor valahára léssen
Késő sóhajvásidból enyhülésem!

VIII.

— Laura halála után. —

Ah, a mióta olyan hirtelen
Továtűnnek szeráfi arcualtja,
Szívem epeztő, mély keserveb' hagyva,
Azóta enyhem dalban keresem.

Kezembe lantomat mily bánat adja,
Madonnám tudja és a szerelem!
Ah! csak a dal volt mindig gyógyszerem,
A mikor üldözött a sors haragja.

S most tölem ezt is elveszed, Halál!
S te boldog föld, mely rejted ott alatt
A drága arczot, mit elragadtál:

Mért hagysz itt engem, vak vigasztalant,
Ha szememnek édes, szép világa,
Szerelmes fénye fölszállt más világba?

A RÉGISÉGEK.

Don Calvados, a nagy tudós
Ki sohsem tévedett,
Szenvedélylyel gyűjtögető
A régiségeket.

S egy nap, midőn járt-kelt Florencz
Derűs ego alatt,
Valami furcsa, eldugott,
Ósdi boltra akadt.

Fehérszakállas, törpe agg
Nyitott ajtót neki
S ezernyi régi-régi kincs
Elébe vezet.

Volt ott egy esomó pergamen
Az első Ilias —
Egy szobor, melyet remekbe
Faragott Phidias.

A keresztfáról egy darab,
A vasszeg benne még,
A mely átalverte az Úr
Áldó, fehér kezét.

A kard, mit Caesar forgatott
A gallusok között,
A ruha, melybe egykoron
Poppaea öltözött...

S az ablakmélyedés mögött
Kis himzsoasztalán
Csipkét szőtt, szőtt, szövögetett
Egy kedves ifjú lány.

Beragyogta aranyhaját
A fehér fényzőn —
Don Calvados, a nagy tudós
Csak áll a küszöbön.

S ki nem szeretett mást, csupán
A régiségeket,
Valami furcsa, nagyszerű,
Szokatlanul érezett.

Mester, — suttogta elhalón
S a szava elakadt:
Csak azt add nekem, a mi itt
A legfiatalabb...

Farkas Imre.

AZ IGAZSÁG ESERNYŐJE.

Elbeszélés. Írta Tudor Yenks.

Az öreg bíró fáradtan támaszkodott íróasztalára és gúnyos arcz kifejezéssel hallgatta a védő-ügyvéd lelkes előadását a vádlott érdekében. Ámbár gyilkosságról volt szó, a bünt nem lehetett egyenesen reábizonyítani a vádlottra és a védő lelkiismeretesen részletezte azokat az érveket, melyek a körülményekből alkotott közvetett bizonyítékok ereje ellen szólnak, azokat az érveket, melyeket a bíró már nagyon, de nagyon sokszor hallott.

Előre tudta lépésről-lépésre, mikor fog a védő reátérni arra, hogy «jobb ha ötven gonosz-tevő menekül meg, mint ha egy ártatlant ítélnek el» és hogy mikor fogják felszólítani, hogy fontolja meg jól a dolgot, mert ha a legesekélyebb kétely forogna fenn, akkor esküjénél fogva köteles a rabot felmenteni.

A megszokás eltompítja a bíró rokonszenvét, de ennek a vádlottnak oly nyílt tekintete volt, hogy erős hatást tett a bírora.

Mialatt a védő a bírói tévedések egész sorozatát adta elő, a bíró a padon gondolatban ismételte azokat a pontokat, melyekkel az esküdtek előtt akart vádat emelni. A bíró úgy érezte, hogy a dolog világos, észszerű és meggyőző és a védőügyvéd beszédét ostoba érzélgősség színeben tünteti fel. Valóban nem is érdemes, hogy olyan férfiak, a kiknek már benőtt a fejüklágya, komolyan vegyék az effélel.

Mégis volt a vádlott tiszta tekintetében valami nyugtalanító. Ártatlan lenne-e? De a bíró elvetette ezt a gondolatot, mint a jogászai ész-járással össze nem férhető.

Ő mindig hitt az összetett bizonyítékok bizonyító erejében. «Adjátok ide — szokta volt mondani — a tények megdönthetetlen bizonyítékait, a «száraz tényeket», melyeket nem hallgathat el s össze nem zavarhat a védőügyvéd, és a melyek fölött vitatkozni nem lehet».

Areza ismét felvette megszokott bírói komoly-ságát, a védő pedig azzal végezte beszédét, hogy hevesen tiltakozott a vád ellen.

A törvényszéki terem csendje megszűnt, mikor a hallgatóság felszabadult a hallgatás kény-szere alól. A bíró az órára nézett és megkönnyebbülve látta, hogy felfüggesztheti a reggeli ülést.

EGÉSZ Sereg vendég és pinczér állta őket körül.

— Uraim, — jelentette, — az ülést felfüg-gesztem, legyenek pontosan a helyükön fél-háromkor délután.

Egy óra volt, és a rendes felfüggesztés egy órára van megszabva, de a bíró meghosszab-bította az időt, hogy egy kis komissiót végez-hessen, melylyel a felesége megbízta.

Esős idő volt, a bíró felesége elhatározta, hogy nem fog kimenni, ha a bíró elvégezheti helyette ezt a kis megbízást a villásreggeli ideje közben.

A bíró felesége korához képest egy kicsit tetszvágyó volt, és azt tartotta, hogy a sütővas a tolette-asztalának nélkülözhetetlen kelléke s bájainak elősegítője. Új sütővasat venni, ime ez volt a bíró feladata.

Nagyon megbánta, hogy elvállalta ezt a meg-bízást, mert elméje most mással volt elfoglalva. És mivel a sütővasra kellett gondolnia, otthon felejtette az esernyőjét, mely nélkül sohasem szerette méltóságos kürtő-kalapját az időjárás-nak kitenni. Gyalog ment a fodrász-üzletbe — olyan városrészben volt az üzlet, a hová ő rit-kán szokott járni — és megvette a sütővasat.

Hogy meneküljön a zivatar elől, a bíró el-határozta, hogy megreggelizik az első vendég-lőben, mely útjába esik, remélve, addig eláll az eső, míg reggelijét elfogyasztja.

Mindjárt talált is egy szerény vendéglőt és egy gyors tekintetre teljesen megfelelőnek ta-lálta. Belépett, a terem hátsó részébe ment és leült egy üres asztal mellé.

Mialatt a bíró evett, gondolatai a törvény-széken most tárgyalt esetre tértek; elismétel-gette magában a vádak összefoglalását, melyet az esküdteknek el akart mondani. Aztán kifi-zette számláját a pinczérnek, borralvót azon-ban elfelejtett neki adni. Fölvette a felső ka-szabátját.

Mikor körülnézett, hogy nem hagyott-e va-lamit ott, észrevett egy esernyőt, mely a falhoz volt támasztva. Csinos, új, fekete selyem, karesú ernyő volt, közönséges bambusz-nyéllel. Vagyis ez az esernyő ikertestvére lehetett volna az övé-nek, mely most otthon pihent előszobájában, az esernyő-tartóban.

Az esernyő tulajdonosa háttal ült a bírónak és semmit sem látott az egészből; de története-sen ép, mikor a bíró az ajtóhoz ért és megállt, hogy az ernyőt kinyissa, a jogos tulajdonos megfordult, látta, hogy az esernyője eltűnt,

megismerte azt az idegen kezében és izga-tottan kiabált.

— Hallja csak! Álljon meg! Hová megy az esernyőmmel? Szemtelen csirkefogó!

A bíró megfordult, az a másik pedig gyorsan közeledett feléje. Ilyen szavakkal illetni vala-kit, a ki a legnagyobb tisztelethez volt szokva, kétszeres sértés!

— Az ön esernyője! — válaszolta nemes és lesújtó haraggal. — Uram, ez nem az ön eser-nyője. Ez...

De a szavak a torkán akadtak, mert hirtelen észbe jutott, hogy hiszen a maga esernyőjét otthon hagyta. Mégis tovább folytatta, alig tudva, mit mond.

— Ha ez az ön esernyője, akkor hol az enyém? Ép ilyen volt.

— Semmi közöm hozzá, hogy hol az öné! — felelte a másik, mialatt a bíró azon tűnődött, hogy hazugságot mondott-e zavarában?

— Hallgasson, — mondta az esernyő tulaj-donos, a ki már elvesztette a türelmét. — Az ilyen esernyő-lopás nagyon aljas dolog az én nézetem szerint. Boldognak mondhatja magát, hogy nem hívok rendőrt.

— Hívjak rendőrt? — kérdezte a pinczér, kinek a bíró elfelejtett borralvót adni.

— Nagyon sok dolgom van ma délután. Hadd szokjék ez a betyár, — felelte az esernyő tulaj-donos.

— De uram, — kezdte ismét a bíró.

— Ne urazzon engem! — volt a válasz. — Gyűlölöm az alattomos tolvajokat.

— Én előkelő ember vagyok, — mondja végre a bíró. — Nem tetszett hallani arról a bíróról, a kit...

Mielőtt megmondhatta volna a nevét, a be-csületében gázoló tulajdonos vihogva félbe-szakította:

— Lehet ön előkelő, a hogy mondja, de azért még sem viheti el az esernyőmet. Én nem aján-dékozok selyem ernyőket az előkelőség jutalma gyanánt. És a mi az ön barátját, a bírót illeti, az is valami mihaszna ember lehet, a ki mint az úr, ép úgy elvinne egy esernyőt, ha a keze-ügyébe kerül. Ön bizonyára tanárnak vagy dok-tornak, vagy bírónak mondja magát. Manapság minden csavargó az. Az én tanácsom az, hogy-jon fel a dologgal, öreg és menjen a pokolba.

Egész sereg vendég és pinczér állta őket kö-rül, helyeslőleg integettek és vigyorogtak. A bíró látta, hogy a közvélemény ellene van és nem tagadhata, hogy a «száraz tények» is ellene vannak. Még jó, hogy csak esernyőről volt szó.

A bíró látta, hogy nincs más választás, mint vagy feláldozni a délutánját, vagy megszökni. Egy inspiráció szállta meg hirtelen.

— Uram, — jegyezte meg gögősen, — itt van a névjegyem.

Ez egy kissé kijózanította a tömeget. Tisz-teletteljesen nézték a bíró, mikor kivette a tár-czáját és előkeresett belőle egy papirost, elő-keleségének elsőrendű bizonyítékául.

De a sors ellene fordult. Mikor a bíró kivette az egyedüli névjegyet, mely a tárczájában volt, egyetlen pillantás meggyőzte arról, hogy el van vesztve. A névjegyen ez volt:

Leczynski Raoul
fodrász.

Ez az a külvárosi fodrász, a kitől a sütővasat vette. Gyorsan visszatette a tárczájába és me-reven nézett vádlóira.

A hallgatóság hangos nevetésben tört ki, és az esernyő tulajdonosa megadta neki a kegye-lemdőfést azzal a megjegyzéssel: Nem sikerült a becsapás, ugy-e bár öreg? Most aztán takarod-jék, de hamar.

Vannak vitéz lelkek, melyek föllázadnak ilyen

alkalommal. De a bíró ezt nem tette. Csak úgy forrt benne a méreg, és úgy érezte, hogy pofon kell ütnie azt az embert, vagy ott hagyni. Megfordult és elment, már nem is volt más kívánsága, mint a menekülés.

Mikor a törvényszék ismét összeült, a bíró, — a ki egy kicsit elkésett — elkezdte az esküdtek előtt előadni a vádját. Erősen érvet az ellen, hogy a látszat mennyire félre vezeti az embert és figyelmeztetett arra, hogy nem szabad elhamarkodni az ítéletet. Megőrizte részrehajlatlanságát, de minden mondatát megeléjénítette és megihlette a könyörületesség szelleme.

A vádlott elámulva hallgatta. Valami rejtélyes magnetizmus közölte vele biztos érzését

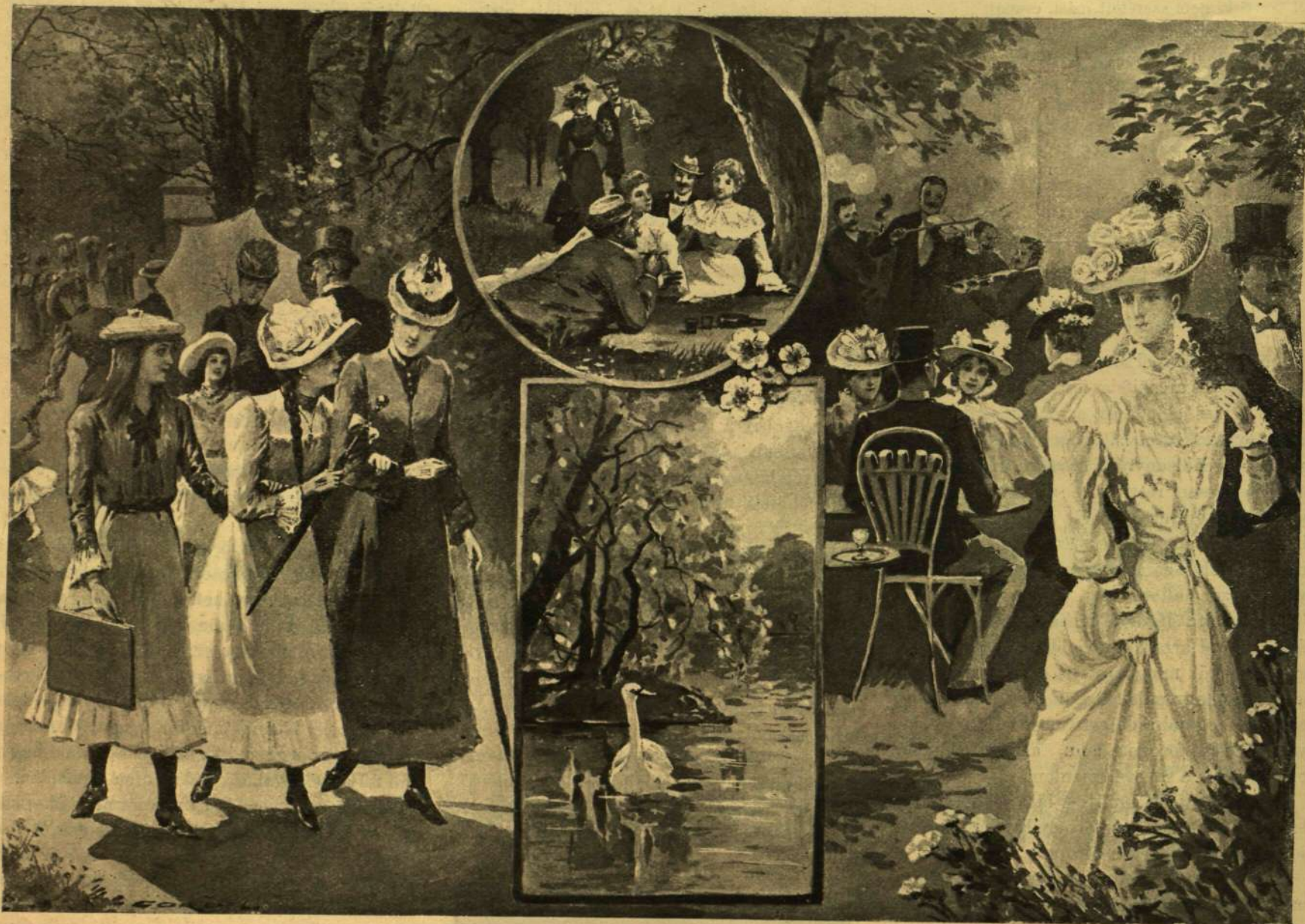
ténetének régi, sokat bolygatott kérdése ez s József főhercegnek ismert kísérlete az alsóthi telepítéssel nem egyetlen példája a cigány-kérdés rendezésére való törekvéseknek.

Cigányaink a XIV. század végén vagy a XV. elején tűntek fel nálunk úgy, mint Európa más részeiben is, nagy feltűnést keltve mindenütt, a hol megjelentek olajbarna arccal, különös ruházatukkal és eredeti nomád szokásaikkal. Előbb Németországban, majd pedig Svájcban, Olaszországban, Francia- és Spanyolországban terjedtek el tőlünk s utoljára Angliába is elkalandoztak. Sajátságos szokásaik, ravaszságuk és kóbor életmódjuk azonban csakhamar magukra vonták a hatóságok figyelmét s alkalmat adtak a kényszerrendszabályok egész sorára, melyekkel korlátozni igyekeztek bevándorlásukat.

Csak hogy ez nem volt könnyű munka, mert

s paraszti módra építsék fel újra. Ismételtelen kére kötötték a népek, hogy ne higgyen a cigányok mézes-mázos szavainak, hitegetéseinek, melyekkel marháikat, sőt készpénzüket igyekeztek tőlük kicsalni. Mindez nem sokat használt; a kóbor cigányok elszaporodása valóságos csapás lőn egyes vidékekre s mindinkább érezhetővé tette az országos intézkedések szükségét.

Már 1724 december 4-én a helytartó-tanács is beleavatkozott a cigányok dolgaiba s szigorúan meghagyta, hogy állandó lakhelyhez kössék őket, a csavargókat pedig megrendszabályozzák. E rendelet értelmében Komárommegye kezdte meg a tevékenységet a Heves- és Pest-megyékkel együtt átírva a törvényhatóságokhoz, egyértelműleg elhatározták, hogy jövőre megtiltják a lótarast a cigányságnak, kötelezi őket, hogy jövő Szent Iván-napig lovaikat

A BUDAPESTI VÁROSLIGETBŐL. — Görő Lajos hátramaradt rajzaiból.

annak, hogy a bíró a fölmentésén dolgozik. Az ügyvédek, az esküdtek, a terem hallgatósága mind érezték az áramlat megváltozását. A bíró figyelmeztette az esküdteket, hogy a vádlott kifogástalan előéletet tekintetbe kell venni a tények bizonyítékai ellenében is. Minden szív felhevült nagy ékesszólása tüztől, és mindnyájan a fölmentést várták.

— Nem bűnös, — szólt az esküdtszék elnöke, mikor az esküdtek rövid tanácskozás után visszatértek, és egy ártatlan ember élete meg volt mentve. Csak egy esernyő állt a vádlott és a halálós ítélet között.

Angolból fordította: Szántó Frigyesné.

CZIGÁNY-TELEPÍTÉS.

Újabb időben ismét megfontolás tárgyává tették az illetékes körök a cigány-kérdés rendezését s tanácskozások folynak erről az immár háromszázados kormányzati kérdésről.

A magyar törvényhozás és közigazgatás tör-

habár a lakosság kezdetben bizalmatlanul fogadta is őket, de apró ügyességeik által, a mikhez tartozott a kártya-vetés, az üstföldözés, itt-ott sikerült annyit elérniük, hogy eltűnjék őket. Miután gyökeres kiirtásuk nem sikerült, más módhoz kellett folyamodni, hogy legalább rendes életmódhoz szoktassák, állandó helyekre telepítsék és a polgárosulás jármába fogják őket.

Növelték nálunk a cigányok veszedelmét a belháborúk következtében előállt zilált állapotok is. Velük született felfurakjukkal sok helyt ügyesen tudták kiaknázni az általános fejtelenséget s a törvényhatóságok védekezését sokszor sikerült kijátszaniok. Volt eset rá, hogy hajduknak adva ki magukat, fegyveresen támadtak rá egyes községekre, megsarcolták azokat, a szegény jobbágyság lovaikat ellopkodták s Lengyelországban eladták. Éppen azért legjobban garázdálkodtak a határszéleken, Szepesben, Pozsonyban, Beregben, Ungban, a hol könnyebben odább állhattak a lopott zsákmánnyal.

A megyék megtették, a mit tehettek. Igyekeztek gátat vetni a rakoncátlan nép kártételeinek, végzést végzés után hoztak, hogy földbe vajt viskóikat lerombolják, sátraikat fölegessék

eladják, különben elveszik tőlük s hogy minden csapat magyar vajdát válasszon, a kinek feladata összeírni a cigányokat. A ki az összeírásban benne nem lesz, azt elfogják és börtönbe vetik. Kimondták azt is, hogy jövőre minden cigány köteles földesurat vallani s annak telkén lakni, mert a ki ezt nem teszi s folytatja a nomád életet, azt örökre kitiltják a vármegye területéről, vagy tömlőczre vetik.

Már ekkor különben, a XVIII. század közepe táján árnyéka volt csak meg a vajdák egykori hatalmának. A hol meghagyták is a vajdaságot, minden Szent György napján új választás alá vetették a vajdát, büntető hatalmát nagyon megszorították s adót sem engedtek kiróni a város engedelmé nélkül. Hogy az országszerte nagyon elterjedt lólopásnak végét vessék, sok helyt a cigányokat eltöltötték a kucezkedés-től s csupán az aranyosó cigányoknak engedték meg a lótarast, arra való tekintettel, hogy ezeknek gyakran nagyobb távolságokra kellett munka végett menniök, a mesterségük folytatásához nélkülözhetetlen súlyosabb szerzőmokkal.

Jellemző, hogy oly időben, mikor még a dohányszás a vagonosabb körökben is csak szór-

ványosan volt elterjedve, már a cigány szenvedéllyel füstölt, úgy hogy pl. Ungmegyében havi hat krajczár adót róttak ki már 1716-ban a dohányszás cigányokra, hogy az akkor még közveszélyesnek tartott rozsz szokást kellő határok közé szorítsák.

De mivel is üzte volna el nehéz gondjait a mindenkitől lenézett, kicsinyelt cigány, a kinek munkáját is kevesebbre becsülték, mint másét. Hiába hizelegtek neki a kevéssé megtisztelő „új paraszt” vagy „neo colonus” czímmel, ha vonakodott valakinek munkáját a megszabott taksa szerint elvállalni, egyszerűen a tömlőczbe csukták, vagy a határból kitiltották.

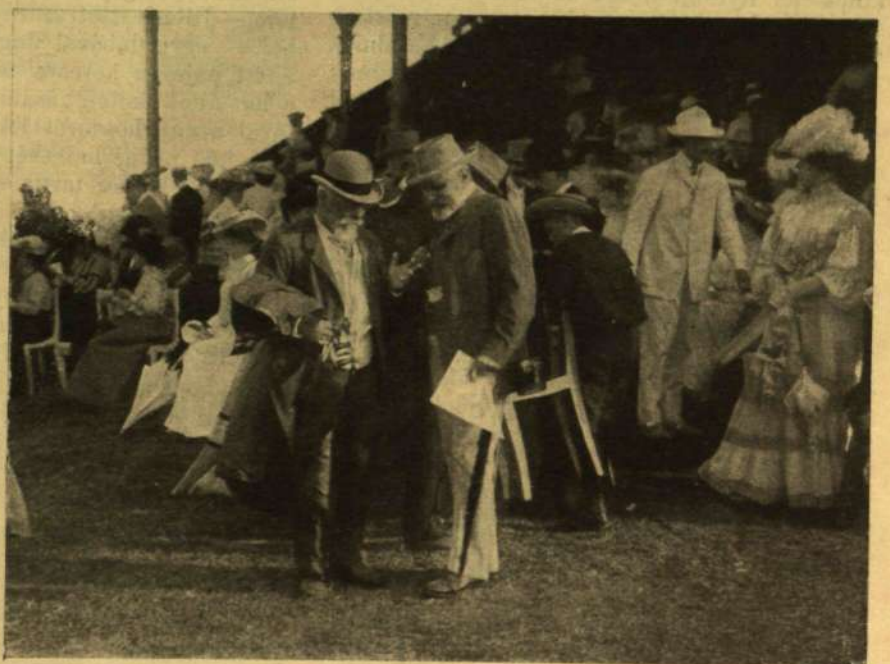
A KÁRPÁTI-DÍJ FUTÁSA UTÁN.

A TRIBÜN.

PIHENŐ A VÉLSÉNYTÉREN.

CSOPORTOK A TRIBÜN ELŐTT.

A TÁTRA-LOMNICZI LÓVERSENYEKRŐL.

Így Szegeden csak öt kovácsmesterséggel foglalkozó cigánynak kegyelmeztek meg, kettőnek a felső, kettőnek az alsó-városban, egynek Palánkán, hogy a szükséges patkoló munkát végezhessék. Pozsonyban ellenben egyenesen kiűzték őket, mint a „kártékony pestis”-t s kimondták rájuk, hogy ha tizenöt nap alatt el nem hagyják a várost, mindenüket elkobozzák. „Gens Aegyptiaca”, „simplex gens Pharaonis”, „Zingari”, „Zigani” és még más egyéb neveken nevezik régi okirataink a cigány népet s följegyzik róluk, hogy az élet- és vagyonbiztonságot sok helyt komolyan veszélyeztették.

Nemcsak lovak és nyájak nem lehettek biztonságban tőlük: faluról-falura vándorolva, kisebb ingóságokat is loptak, sőt volt rá eset, hogy gyermekeket is elraboltak a szülőktől. Ül-

tőrekvést, hogy jogokban és kötelességekben s polgári becsület tekintetében őket is az ország más lakosaival egyenlő sorba állítsák.

Ékesen szóló tanúbizonysága ennek az is, hogy pl. a hajdú-böszörményi cigányok polgárosítása tárgyában már a múlt század harminczes éveiben állandó választmány jelöltetett ki Karap Sándor alkaptány elnökle alatt, mely azon kezdte feladatát, hogy a cigányokat mindenekelőtt beköltöztette a város alatti sátraikból s azután a zabolázhatatlan nép minden ellenkezése dacára rendes foglalkozásra szorította, csak az öregeknek és munkaképteleneknek engedve meg hetenként két nap a házalást.

Egy XVII. századbéli debreczeni statutum elősorolja, hogy mely munkák azok, melyek különösen cigányoknak valóknak tekintettek.

kozásokra térni s talán véglegesen is ott maradtak volna, ha egy véletlen közbe nem jő. Egy nap nagyobb karaván vonult a falun keresztül. A Hertelendy cigányai hogy hogy nem, összebarátkoztak velök s mire a karaván folytatta útját, hozzájuk szegődtek, úgy hogy egy éjszaka alatt rendre kiürültek a cigányok háza; ott hagyták mindenöket, a mit magukkal nem vihettek s kezdtek előlrol újra a szabad életet.

Ilyen tapasztalatok nem nagyon biztatók a legújabb cigánytelepítési akció sikerére. Azonban semmi sem lehetetlen; talán a művelődés terjedése önként fogja magával hozni azt az eredményt, a melyre eddig annyian hiába törekedtek.

NYÁRI DÉLUTÁN A VÁROS- LIGETBEN.

Talán legnépszerűbb kiránduló helye fővárosunknak a Városliget, habár «kirándulás»-ról alig lehet beszélni, mivel ez a kellemes hely jóformán összenőtt már a fővárossal. S talán ez is a fő ok, a miért látogatják. Másik fő ok bizonyára az, hogy mindenki megtalálja itt a magának valót.

A kik a magányt szeretik, félrevonulhatnak olyan részekre, hol zavartalanul sétálhatnak a szép, kitűnő rendben tartott utakon, vagy üldögélhetnek a hatalmas vén nyárfák árnyékában levő padokon. E tájra nem sokan járnak, még a vendéglők, kávéházak zenéjéből is csak néha hoz el a szellő egy-egy elmosódott akkordot.

Annál többen vannak a «fővárosi pavillon» környékén, hol sétálva gyönyörködnek a katonai zenekar játékában. A fővárosból kiözönlő tömeg legnagyobb része egyenesen ide irányozza lépteit. S legtöbben nem is igen mennek tovább, itten körül töltik el a kirándulásra szánt időt. Elegáns hölgyek, urak, növendék lányok, gyerekek, dadák, cselédek, munkások tarka tömegekben hullámanak le s fel a kavicsos utakon.

A ki a vízi tájakat kedveli, az megy a hídra s onnan gyönyörködik az úszkáló hattyúkban, a tova sikló csónakokban, s ha tetszik, a halakat is etetheti. Sok hal van ugyanis a városligeti tóban, melyet egy nagy halkereskedő czég bérel, hogy ott tarthassa a halászati tilalom idején a piacra való potyákat. E halak betenként kétszer jó csomó árpat kapnak, de úgy látszik, a kiflit, a perecet jobban szeretik. Mert délutánonként mind oda gyűlecskzik a lid környékére s ott várják a hid karjára sorban könyöklő közönség ebbeli bőven hulló adományát a hattyúkkal együtt, melyek ezen időtájjra szintén odahúzódnak.

A kávéházak, vendéglők, kivált az állatkerti (Wampetcsé) meg a fővárosi vendéglő a fő közéletben, zsúfolva vannak, főképp vasárnap; de a kinek az ilyesmi drága mulatság volna, az sem marad sem ében, sem szomjan, mert az Ós-Buda környékén levő bódékban hatalmas «óriási kifli»-ket s termetes virsliket árulnak igen jutányosan, míg a szomszédos oltásról lármás vizárlók gondoskodnak, de egy pár fillért szép pirosra festett citromos italban is lehet dúsalkodni.

A szellemi élvezetről a nóta-árusok gondoskodnak, a kik egyszerűen el is éneklék füzetek tartalmát. A ki pedig többre vágik, van ott öt-hat nyári színház, a hol beül az ember három órákor, estig élvezhet 30 fillért soha másutt nem látott, nem hallott darabokat.

Szóval mulathat itt ki-kí kedvére, csak éppen a szegény villamosoknak gyűlik meg estére a bajuk, mert alig győzik a tömörkedő népet hazaszállítani.

A RIGÓMEZEI CSATA EMLÉKSZOBRA.

A régi szerb fejedelmek hajdani fénykorukbeli székvárosában: Krusevácban, a rigómezei ütközet évforduló napján I. Péter szerb király, a szerb kormány, az összes szerb vidékek képviselőinek és óriási lelkesedő néptömegnek jelenlétében leleplezték nagy ünnepélyességek közben Szerbiának — de az egész Balkán-félszigetnek is — legnagyobb és bizonyára legjelentőségtebb szobrát: a rigómezei hősek emléksobrát. A szobrot magán a nagy csata színhelyén felállítani nem lehetett, mert e hely ma is török terület még. Megjegyzendő, hogy a szobor nem arra a rigómezei csatára vonatkozik, melyben Hunyadi János volt a vezér, hanem arra, melyet a szerbek magyar segítséggel 1389-ben vívtak a török ellen s melyben Lázár szerb fejedelem s vele Szerbia elesett.

A leleplezés ünnepnek politikai jelentősége is volt. Szerbia új külpolitikai irányának újszólva a szerb nép által való ünnepélyes szentítését jelentette; legalább ez a célzat tűnt ki az ünnepély alkalmával elhangzott szónoklatokból, úgyszintén a szerb sajtónak nyilatkozataiból.

Egy négyszögletes magas pyramis felett

A RIGÓMEZEI CSATA EMLÉKSZOBRA.

emelkedik a szobornak két főalakja. A *Vila*, a szerb hősköltemények tündére, a szabadság és a keresztbátor harcossáinak védelmezője, de egyszerűen a szerb nép a rigómezei vész után új életre kelt, megújodott tetterejének megtestesítője. — Kiterjesztett szárnyakkal száll le a magából, — egyik lábával Jugovics Boskónak földre ejtett pajzsán keresve támpontot, bal kezével a hő által elejtett zászló rudját felkapva, jobbajával arany koszorút lobogtat. A halálra sebzett hő pedig balkezét szívére szorítja, míg jobbjára görcsösen tartja eltört kardjának marokolatát. A hő lábai megingottak, eszméletét veszti, haldokolva dől hátra a *Vila* mellé. Jugovics Boskó a szerb népdalok egyik kedvenc hőse, a ki apjával és nyolcz bátyjával együtt ment a rigómezei csatába mint zászlótartó. Valamennyien elestek, hősi harc után.

A főalakok lábai alatt a szobrász két erőteljesen jellemzett alakot helyezett el: a szerb nép dicső múltjának hirdetőjét, az élethíven mintázott tipikus guszlárt és Szerbiának a guszlár énekét hallgató, harezra kész symbolikus alakját. Ez alak balja kardjára támaszkodik, jobbjára — a szerb nemzet törekvéseinek mintegy irányt adva — nyugat felé mutat: Ó-Szerbia és Montenegró felé.

A *Vila* pedig — a szerb nemzet szebb jövőjének, jövő nagyságának megtestesítője, — a győzelem koszorújával mintegy a szerb nemzet ideáljának megvalósulását, a Rigómező előtt virágzott szerb hatalom és dicsőség újjászületését hirdeti. Ebben van a művészileg is becses szobor politikai gondolata.

A főcsoport sok tekintetben a budavári honvédek emlékeztető koncepcióját felülmúlja még az egyes alakok kiválóan sikerült kivitele, valamint a kisebb részletek, a szobor oszlopa körüli történelmi jeleneteket ábrázoló baszreliefek, a címerek és koszorúk is előkelő művész alkotásai.

A szobor tervezője az újvidéki születésű jeles szerb szobrász, *Jovanovic György*. — a bécsi *Hellmer* és a francia *Chapu* tanítványa, — a ki tavaly nyerte meg Páris városa nagydíját és a ki számos kiváló művet alkotott már. A művész régi, a külföldön is elterjedt művészi hírnevének a legújabb műve is újabb becsületet szerez.

KRÓNIKÁS TRÉFÁK.

— Második közlemény. —

A nagy reform-országgyűlések köre különösen híres volt fölpezsdült társas életéről, fényes elméről és sok apró, ma még lappangó adat és epizód várja még a fölfedeztetést, a mi akkor hozzátartozott az egyesek és a társadalmi erkölcsök jellemzéséhez.

Ezen idők egyik nagy tudású és törül met-szett tipikus alakjának, *Sebestyén Gábor* vespéremi követnek emlékét támasztotta fel nem rég *Eötvös Károly* is a régi táblabírói világot oly élvezetesen festő írásaiban. De hány szikrázó élcz, hány talpraesett tréfa maradt még ismeretlenül, vagy bujdosolva egy-egy törzsökös család hagyományáiban a vespérmiek híres dietai követe után.

Horváth Simon az 1848-diki országgyűlés meglehetősen népszerűtlenségnek örvendő követe, a kit csak «Simi» néven neveztek maguk között a követi táblán, politikai okokból pisztolypárba vitt egy alkalommal *Bónis Samu* szabócsai követtel, melyben azonban szerencsére egyik fél sem sérült meg. A következő október 28-án, mint *Simon napján*, *Sebestyén Gábor* a nagy tréfamester élces versben köszöntötte fel *Horváth Simont*, melynek csupán kezdetét adjuk, — a többi strófa csintalan vonatkozásaiért nem tűrve meg a nyomdafestéket.

Dudálj, dudálj, vén dudás,
Mert ma van *Simon Judás*,
Jaj neked inges, gatyás
Kedves *Simon barátunk*,
Reád nagy szájtát tātunk,
Hogy nagy legyen «vívát»-unk.

Jó hogy a beléd futott
Golyó csak a kaputot
Érté s nem a «caput»-ot.
Többé oly dühbe ne jőjj,
Hogy embertársadra löjj,
Biblia mondja: ne ölj!

Annak, hogy a véred ég,
Oka csak a nőtlenég,
Szükség hát a feleség.
Azért is oh engedj meg,
Innen-onnan vén öreg
Leszsz, hát házasságj meg. stb.

Az ékes köszöntőre *Horváth Simon*, ki értette a tréfát, szintén versben válaszolt:

Dudaszóra felfülemtem
S hallám hangjait.
Énekedre lángira keltem
S hangod felédzi lelkem
Régi vágjait.

Jó tanácsod elfogadni
Bármi kész vagyok,
De a lefolyt évek súlya
Keblem szándokát gúnyolja,
Okaitm nagyok.

Mondád, hogy a harminczadnál
Van számomra kincs,
Jaj hugom, a korhadót fának
S más ily ault portékának
Harminczadja nincs.

Azután elzengi szintén meglehetősen borsosan fűszerezve aglegénysege elegiját, majd egy fordulattal, czéllova a Tiszáninneni helvét hitvallású kerületben elfoglalt főgondnoki állására, így fejezi be:

S im, nőtlenésem daczára
Meglepett az ősz.
S bűnös lelkem nyugalmára
Az Ekkleziák számára
Maradtam mint csősz.

A rozsz nyelvek különben azt is beszélték, hogy *Horváth Simon* párba jára előtt tollkésével fölragdolta új frakkja szárnyát, hogy azt gondolják, mintha *Bónis* pisztolya fúrta volna át.

A 30-as és 40-es évek országgyűléseinek széles körben ismert alakjai voltak az esztergom megyei követe: *Andrássy József* és *Andrássy Mihály* is. Utóbbitól származik a «nemesség szűz valláiról» szóló híres szállóige; ő tiltakozott az ellen Esztergom megye közgyűlésén, hogy arra terheket rakjanak. A mi *Andrássy József*et illeti, ez mikor a szabadságharc után Esztergom megye főispáni helytartójává lett, olyan beszédet tartott, a melyhez foghatót keveset mutathat fel az alkotmányos élet története. Azzal kezdte, hogy el akarja oszlatni azt a balhítet, mintha azon a helyen, melyet elfoglalt, pártember ne ülhetne. Ő igen is nyíltan hangoztatja, hogy mint főispáni helytartó, párt-

ember. Azon lesz, hogy igazságot szolgáltatson mindenkinek, de lehetőleg jutalmat is azoknak, a kik támogatják.

Ez az *Andrássy József* volt szerzője egy a 30-as években szintén közkezen forgott kézirati műnek, mely az akkor tárgyalt urbéri javaslatot ügyesen travesztálta, mint a melyben «az asszony és a férj közötti viszonyok vannak megállapítva». Ennek I. czikke így szól: «A férj, mint örökös jobbágy, a feleség engedelmével el nem költözhetik, ha azonban elköltöznének, azon esetre egy alkalmas és a feleség által is elfogadható kezeset tartozik állítani.» Majd a további paragrafusokban kifejti, hogy: «a közös kassza mindig az asszonynál lesz és a bevételekről, kiadásokról számolni nem tartozik.» Továbbá (2. §.) «ha a férj halálával árvák maradnak, gyámjok az asszony leszen, oly megjegyzéssel, hogy azoknak vagyonát minden felelet terbe nélkül jó lelkiismerettel elköltetheti.» Ismét (3. §.) «ha pedig a férjnek magvaszakadta történt, az asszony fog, habár a férj ellenkező rendeltetis, minden jószágában örökösödni, ezen javakat bárkinek, annyiival inkább egy fiatal második férjnek házassági viszonyjuttalom fejében lekötni teljes szabadságában áll» — és így tovább, míg a 7. §. azt a zárhatározatot tartalmazza, «az asszonyi hatóság» czímmel, hogy a «papuskormány-hatóság, valamint eddig, úgy ezentúl is az asszonyoknak férjeikkel való pereikre nézve és általában megállapítatik, egyedül az asszonyi egyesülethez birtokon kívüli felelővételnek fogván helye lenni.»

Hogy milyen vaskossá fajultak néha ezek a tréfák, mutatja *Pribék Antal* ungi követnek *Emőd János* nyitrai követtársa fejfájára szánt következő dővaj sirverse, melynek hű magyar fordítását is csatoljuk hevenyészett versebe szedve.

Originalis.

Joannis Emody viri fatalis
Exuvias togit lapis hic sepulchralis.
Propera viator, ne te cura feriat fatalis.
Perniciosi hujus animalis,
Fuit enim vita comite talis
Ut amnis merebaretur non bonis, sed malis,
Erditio illius erat trivialis
Conversatioi defuerat salis.
Subditos deplumavit sub specie protectionis dominialis
Fuit corporis calamitosus, coloris infernalis,
Staturae obesae, figurae criminalis,
Hunc tandem in solatium horis socialis
Etsi sero, deseruit spiritus vitalis.

Azaz:
Nézd vándor, a kit itt ez a sír elnyele
Emody János volt, a míg élt, a neve.
Horád odébb az irhát és közel ne gyere,
Nehogy megérteszen dögletes szele.
Élete olyan volt, hogy a földön vele
Nem a jók, hanem a rozsak közt volt helye;
Tudományával szegény nem igen volt tele,
Csak paraszt-nyázás volt mindig a kenyerre,
Azért nem is fogott nyomorok teste le.
Arczára a bűnök volt felirva jele,
Nem volt becsületes annak a színe se.
Világ örömeire helye most itt leve,
Kár hogy nem hamarabb szorult a szusz bele.

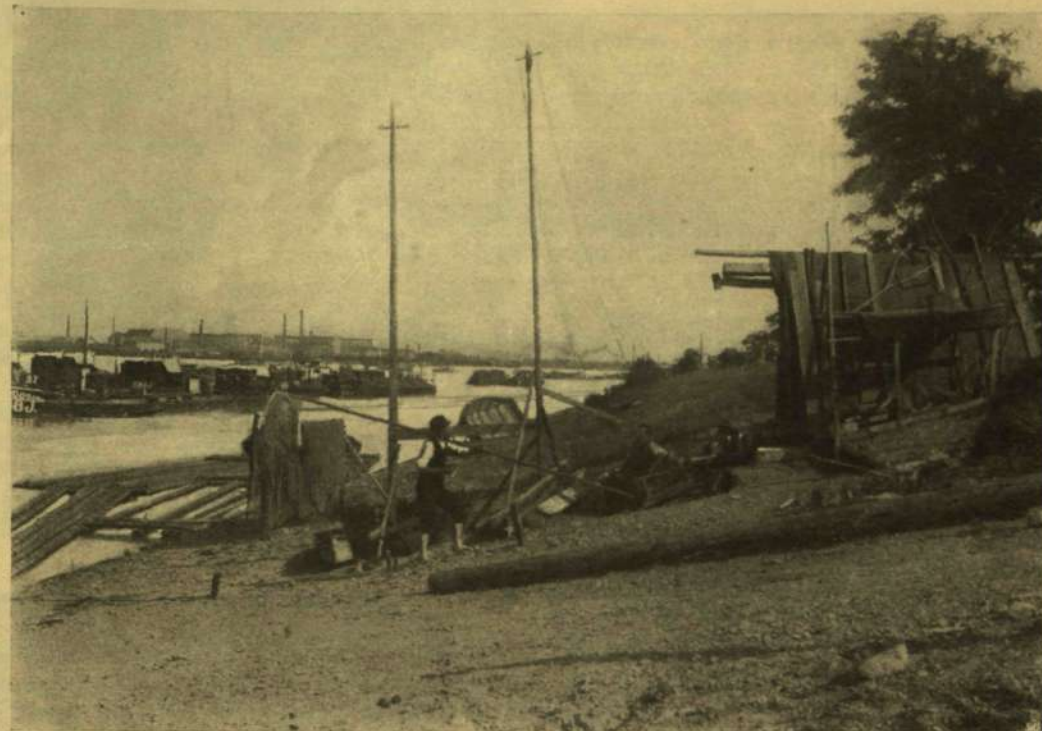
Mentségére szolgáljon a szerző izlésének, hogy ez a sírvers amolyan baráti ingerkedés kifolyása volt, a melytől jó pajtások és követársak megengedhettek magoknak. Vidám poharazás, bodor füstfelhők közt sok ily terméke volt a magyar ember humorának.

KELLER HELÉN ÚJABB VIZSGÁJA.

Az a siket-néma-vak leány, a kinek önéletrajzát «A Vasárnapi Ujság» olvasói oly érdeklődéssel kísérték végig, utjabban ismét egy hatalmas lépést tett tanulmányáiban. A *Radcliff College*-ben (Cambridge, Massachusetts állam, Észak-Amerika) június 28-án újabb vizsgára állott: a szépművészetek baccalaureatusa lett (Bachelor of Arts). Egy erről szóló eredeti tudósítás a következőket mondja:

«A *Radcliff College*-ben tartott vizsgálatokat rendkívül nevezetessé teszi az a tény, hogy egy siket-néma-vak leányt is fölavattak. Ehez hasonló eset még nem fordult elő.

Keller Helén még nem volt másfél éves, midőn legfőbb érzékét elvesztette. Hét éves korában kezdett tanulni. Roppant sok és nehéz küzdelem árán följutott a *Harvard*-egyetem mellett *Radcliff* nőegyetemre. Ott végeztet 1902-ben. Pihenőképen megírta és kiadta önéletrajzát 1903-ban, s ime 1904 júniusa végén már kielé-

HALÁSZTANYA A LÁGYMÁNYSÓN. — Kis, Ferencz fényképe.

gitte magasabb rendű becsvágát is: egyetemi fokozatot nyert kitüntetéssel.

E csodálatos leányt egyetemi osztálya alelnökévé választotta volt még az első évben s három éven keresztül állandóan megtartotta ezt a kitüntetést. Keller kisasszony nemcsak jó tanuló, hanem jó barát, jó mulatótárs és jó tánczos is tudott lenni. Szeretett kerékpározni, csónakázni s részt vett minden játéokban.

Természetes, hogy nem minden tárgyat tudott megtanulni. A szépművészeteket, zenét és rajzot, a khémiát, növénytant, állattant, geológiát és kísérleti természettant vak és siket egyén nem tanulhatta.

Hogy baccalaureatust nyerhessen, legalább három fő tárgyat kellett végeznie. Keller Helén tanult franczia, német és angol nyelvet, továbbá alkotmánytant, államgazdaságot, Európa középkeleti történelmét, angol irodalmat az Erzsébet királyné korából és a XIX. századból, bibliát és végül a filozófia történetét.

Most is Miss Sullivan segítségével hallgatta az előadásokat. A tanulást lehetőleg saját erejéből folytatta az előadás után készített jegyzetei alapján, s ezekből készült a vizsgálatra törhetőten szorgalommal.

A vizsgán mindenféle melléksegítség el volt tiltva. Miss Sullivannak nem volt szabad jelen lenni. A kérdéseket Braille-betűkkel írva adták át, de az a nehézsége volt, hogy az írásmód nem olyan volt, a melyet ő használt. Még az is nagyon megnehezítette helyzetét, hogy óráját otthon felelte s nem tudta tájékozni magát az idő dolgában.

A vizsga két napig tartott, de az érdekes leány most is diadalal kiállotta minden tárgyból. Latinból: «credit»-tel, görögöl «honore»-ral.

Dr. Rosz György.

HALÁSZTANYA A LÁGYMÁNYSÓN.

Csak éppen át kell sétálni a *Ferencz József*-hídon s balfelé térvé mindjárt eljutunk a *Lágymánya*-ra, mely immár Budapest egyik városrésze, mert nemcsak hogy a térképen utcákra, terekre fel van osztva, hanem paloták is emelkednek már rajta szép számmal s a villamos is minden irányban keresztül-kasul robot útján. Mindazonáltal az ősi állapotok maradványaival is bőven találkozunk még itt. Láthatunk gabona-kereszteteket, szénaboglyákat, a holt Dunaág nádasában csapatoztól költ a buvár, a vadruca; sírályok, szalonkák szállodálnak, futkóznak a mocsarak közt s ott találjuk még a halászkunyhót is, akárcsak valahol a Tisza, vagy Balaton partján.

Igaz, hogy egy kis különbség mégis van. Hiába, sem a halász, sem kunyhója nem maradhat egészen menten a civilizáció szelétől. A halász szájában makrapipa helyett szivarcsutka füstölög, a kunyhó pedig — ámbár ron-

gyos volta kifogástalan — nem náddal, sással, hanem deszkadarabokkal van fedve.

Az ősi állapot küzdélme már ez az ujjal, mely küzdelemben bizonyára emez utóbbi fog győztes maradni s nem sokára bekövetkezik az idő, hogy hiába keresnénk a kis halászkunyhót: háromemeletes, ragyogó kupolájú palotát találunk a helyén.

MESTERSÉGES KRISTÁLYOK.

Régi időkben igen kedvelt és tanulságos szórakozás volt a barát-klastromokban az óriási kristályok mesterséges előállítása s egyes gyűjteményekben ma is őriznek még ilyen mesterséges uton előállított kristályokat.

Ilyen kristályokat a legkülönbélebb anyagokból lehet előállítani, leginkább mégis a timéből. Vesz az ember a drogériában egy font timsót s feloldja körülbelül 150 köbcentiméter meleg vízben. Nem fog az összes timsó feloladni, egy kevés mindig marad szilárd állapotban belőle, annak jelül, hogy a víz *telítve* van, vagyis annyi timsó van már benne, a melynél többet nem bír feloldani. Az oldatot ezután lehűtjük, langyos állapotában filtráljuk (szűrőpapíron átosorgatjuk), s aztán lapos csészébe töltjük. A csészébe tetszésszerűen számú selyemszálakat lógatunk függőleges állapotban s így 24 órára hűvös, de nem épen hideg helyre tesszük, vigyázva arra, hogy az oldat ezalatt meg ne rázkódjék.

Egy nap multával ha az oldatot újra megnezzük, láthatjuk, hogy mindegyik selyemszálon egy vagy több kristály függ, melyek mind — kisebbek vagy nagyobbak, de feltűnően szabályos alakúak. Mindegyik kristály egy alaplapjainál összeillesztett kettős gula.

Ezután kivesszük a selyemszálakat az oldatból, az utóbbit újra fölmelegítjük, kevés új timsót tesszünk hozzá, filtráljuk s a selyemszálakat a végükön függő kis kristályokkal együtt újra belelógatjuk. Az egészet ismét 24 óráig hagyjuk csendesben állni. Ez idő elteltével látjuk, hogy a kristályok már jóval nagyobbak, s ha ezt az eljárást állandóan ismétéljük hosszabb időn át, a kristályok oly nagyra növekszenek, hogy a selyemszál el se bírja. Akkor le kell vágni a kristályt s egyik oldallapjánál fogva az oldatba fektetni, mire minden oldala felől folyton növekszik, kivéve azt az oldalát, a melyen fekiadt, úgy hogy tehát, ha azt akarjuk, hogy szabályos alakját megtartsa, minden nap másik oldalára kell fektetni a kristályt.

Természetes, hogy mennél tovább folytatják az eljárást, annál nagyobb lesz a kristály s ha az ember a dolgot hosszú ideig folytatja, akár méteres kristályt is kaphat s ilyenek vannak is több gyűjteményben. Hogy az ily kristály a levégő hatása alatt meg ne töredezzék, be kell vonni valami szintelen fénymázzal.

KIRÁNDULÓK CSAPATA A SVÁBHEGYI ÚTON.

KIRÁNDULÁS A ZÖLDBE.

Városok, falvak lakói egyaránt nehezen szokták várni a hosszú, unalmas tél elmúlását s egyforma örömmel köszöntik a tavaszt. A vidék lakói aztán folyton gyönyörködhetnek a természet szépségeiben, a szántóföldek, kertek, szőlők elég alkalmasak erre, hanem mára a fővárosi ember reggeltől estig hivatalokban, műhelyekben van elfoglalva s leginkább csak az ünnepek és vasárnapok azok, mikor neki is jut valami a szabad természetből.

S az ilyen napokat aztán fel is használják, ha csak éppen nem szakad eső. Ki a zöldbe! ez a jelszó, kivált májusban és június elején, midőn már teljes pompájában van a természet, de nagy melegek még nincsenek. Túlszűfolt villamos kocsi, omnibuszok szállítják az emberek ezreit a városliget, népliget, Gellérthegy, Margitsziget felé; nem kevés azok száma sem, a kik a Svábhegyre igyekeznek a fogaskerekűn, a vállalkozóbb szelleműek gyalog is. Egész csapatokat látni, férfiakat, nőket, a mint sűrű tömegekben vonulnak felfelé az erdő, ligetes, cserjés hegyládon.

De irányuljon bár a kirándulás a városliget, népliget, Svábhegy felé, vagy más helyre, annyi bizonyos, hogy mindenütt csakhamar felkeresik azokat a helyeket, a hol enni és inni lehet. Híjába, már e nélkül nem volna kirándulás a kirándulás. Hajdanában maguk vitték a családok ilyen utakra eleséget: sonkát, hideg csirkét, más efféléket, hozzá pár üveg borocskát, letelepedve a szép zöld pázsitra úgy lakmároztak kedélyesen, nagy meglepődéssel, de ma már e tekintetben is változott a világ. Nemcsak a rigók vertek fészket a bokrok, erdő virányok közt, hanem a korcsmárosok, vendéglősök is, a kik igen szívesen látják mindenha a főváros arravetődő polgárait.

S a polgárok méltányolják ezt a szíves indulatot, oda telepesznek az asztalok mellé és fogyasztják a sört, szalámit, sóskiflit kifogástalan buzgósággal. És mivel ottan körül nemcsak rigók, fülemülék, hanem cigánybandák is találkoznak, csakhamar általános lesz a jókedv, derült a hangulat.

Egyik-másik kirándulónál kellenén túl is derül s mély elszenderedésben végződik. Lekönnyűköl az asztalra s a vidám zsongás, az andalító cigányzene mellett bizony nem csuda, ha leragadnak a szemeik s még azt sem veszi észre, mikor a feleség, meg a jószívű szomszéd nagynehezen valami kocsihoz vezetik.

Csak otthon ébred fel másnap boldog álmodozásából s csak mikor a haragvó hitves vész-

HAZAFELÉ A KIRÁNDULÁSRÓL.

jósó ábrázatát megpillantja, akkor jut eszébe, hogy a tegnapi vidám lakoma után most következik még a fekete leves!

EGYVELEG.

* Nagy idegenforgalom. Svájcot évenként egymillió kétszáz ezer utas keresi fel. A rendelkezésre álló szállodák és éttermek bevétele 260 millió koronára becsültek. Még nagyobb azonban Nizza forgalma, hol évenként átlag kétfélmillió nyolcszáz ezer ember fordul meg, kik átlagos számítás szerint 840 millió koronát költenek el.

* A világ leggazdagabb városai közé tartozik Basel, melynek 124 ezer lakosa 840 millió koronát érő ingatlanok után fizet jövedelmi adót. Baselen 180 millió él.

* A Szibériába száműzöttek vagy kényszer-munkára ítélt orosz alattvalók száma harmadfélszáz ezerre tehető. Ezek közül vagy 86 ezer külön telepítvényeken marhatenyésztéssel vagy földműveléssel foglalkozik. A többi fegyveres és erő-

KIRÁNDULÓK A VENDÉGLŐBEN.

dőkben sanylik s aránylag rövid idő alatt elpusztul. Közepes számítás szerint I. Miklós császár trónra lépte óta több mint két millió orosz került Szibériába.

* A Kairótól Afrika déli csücskéig tervezett óriási vasút építése helyenként már megkezdődött, sőt annak 480 kilométerre terjedő legnehezebb része Bulawayo és a Zambezi folyó közt nem sokára el is készül. A vasutat az egyiptomi s a többi érdekelt kormányok beleegyezésével egy angol társulat építi.

* Nagy vagyon. Soha senki oly gyorsan milliárdokat nem szerzett, mint a dél-afrikai Beit, kit ez idő szerint a világ leggazdagabb emberei közé sorolnak. Vagyontát négyezer millió koronánál többre becsülik s jövedelme oly nagy, hogy tőkéjét évenként száz millióval gyarapíthatja. Beit óriási vagyonát huszonöt év alatt szerezte.

BEREZNAI HANSKARL SÁNDOR
HADBIRO TÁBOERNOK.

Fényesen ünnepelte meg e napokban a honvédelmi minisztérium személyzete, — élén a miniszterrel — Hanskarl Sándor hadbíró-tábornoknak 40 éves katonai jubileumát.

„Nagy meglepődéssel tekinthet vissza az ünnepelt, — mondá Nyíri Sándor honvédelmi miniszter — 40 éves katonai múltjára. Munkásságának, szorgalmának és kiváló tehetségének, lovagias és minden irányban igazságos működésének legfelsőbb elismerései ott ragyognak a tábornok úr mellén. Szeretünk bizonyítani, hogy szolgál örömeink, hogy hosszú szolgálati ideje alatt úgy szellemi frissességét, mint fizikai erejét a Gőndviselés megtartotta, a mi hogy még hosszú időközön át tartós legyen, nemcsak a m. kir. honvédség, hanem az egész ország, különösen pedig a véderő nevében őszintén kívánom.”

Az ünnepelt nagy érdemét, a ki a katonai büntető perrendtartás modern alapra való átültetését munkálja s a ki egybeforrt annak gondolatával, hogy ez, a mi már annyi parlamenti harcoknak volt okozója, mielőbb elérje a megvalósulás bekövetkezését, igen szép szavakban ecsetelte a miniszter.

E nagy munka mesterének, a katonai igazságszolgáltatás korszakot alkotó reformerének s a még mindig érvényben álló 1855-iki katonai büntető-törvénykönyv elavult paragrafusainak átforgatásán dolgozó tábornok-hadbírónak arcképét mutatjuk be olvasóinknak, a ki főtenyezője annak, hogy e közérdekű nagy kérdés végre megoldassék.

Bereznai Hanskarl Sándor tábornok-hadbíró, a honvédelmi minisztérium XV. ügyosztályának vezetője és a honvéd hadbírói tisztikar főnöke 1843-ban Moórán, Fehérmegyében született. Jogi tanulmányainak kitűnő eredményével való végzése után 1864-ben lépett be, mint hadbíró-gyakornok a cs. és kir. hadbírószákhoz, a hol csakhamar önálló álláshoz jutott s Bécsben, majd Klagenfurtban működött. A magyar kir. honvédség felállítását után — 1869-ben — a budai honvéderületi bíróság vezetője lett. 1871-ben már a honvéd főparancsnokság igazságügyi előadója lett, föltötte nehéz és nagy körülmények között a honvédségnek akkor még rendezetlen viszonyok miatt beállott zavaros állapotoknak helyreállításában hathatósan közreműködött. Hogy a magyar királyi honvédség szelleme, tisztjeinek lovagias felfogása ma a világ bármely hadseregével kiállja a versenyt, ebben Hanskarl Sándor tábornok husz évi működésének is jó része van. Az állásával járó fáradságos munka mellett kitűnő sikerrel oktatta s vezette be a jogi ismeretekbe a Ludovika Akadémiára s a honvéd törzstiszti tanfolyam hallgatóit. Ez állásában lett 1875-ben őrnagy, 1884-ben soron kívül alezredes és alig két év múlva már ezredes-hadbíró s 1892-ben, a midőn a honvédelmi minisztérium XV. ügyosztályának vezetői állása megürült, a király őt nevezte ki e fontos állásra, egyúttal tábornok-hadbíróvá is előléptetvén. Azonnal hozzáállott a hadbírói tisztikar szervezéséhez, mely 1894-ben az általa kidolgozott és legfelsőbb helyen jóváhagyott új szervei határozványok alapján eszközöltetett. 1898-ban, majd 1901-ben és 1903-ban a tisztikar fokozatos fejlesztésével elérte azt, hogy a honvéd hadbírói kar az állása követelte feltételeknek minden tekintetben kiválóan megfeleljen. Hogy mint a hadbírói tisztikar főnöke a honvédség és ennek az igazságszolgáltatása körül

mily érdemeket szerzett, azt az erre legilletékebb tényező, a honvédelmi miniszter, Nyíri Sándor a legtalálóbban jellemezte annak a kijelentésével, hogy „Bereznai Hanskarl Sándor ma nemcsak a hadbírói karnak, hanem magának a véderőnek is nagy szaktekintélye, kinek neve az ország határain kívül is messze földön ismertté lőn. Kiváló érdeme, hogy a katonai büntető perrendtartást fáradságtalan, éjet nappal tevő szakszerű munkásságával annyira jutatta, hogy abból remélhetőleg a közel jövőben törvény lesz.”

Eme kiváló férfiú érdemeit Ő Felsége is több kitüntetés adományozásával ismerte el. 1884-ben a Ferencz József lovagrendjét, 1890-ben a Vaskorona-rend III. osztályát, 1896-ban a Ferencz József-rend középkeresztjét, később ehhez 1898-ban a csillagot, végül 1903-ban a II. osztályú Vaskorona-rendet adományozta részére, ezenkívül is gyakran talált alkalmat iránta való bizalmának s meglepődésének kifejezésére.

BEREZNAI HANSKARL SÁNDOR.

A társadalmi életben is általános tiszteletnek örvendő, rokonszenves modora, jóakarata s nagy műveltsége sok barátot szerzett neki. Zavartalan boldog családi élete, melyet nevével, Bereznay Kornéliával él, biztosítja neki azt a nyugalmat, melyből nehéz feladatai teljesítésére erőt merít.

Á+Sz.

PETŐFI UTOLSÓ HUSZONNÉGY
ÓRAJA.

Újabb kutatások alapján írta Barabás Endre.

Petőfinek utolsó napjaira vonatkozó adataink még mindig oly hézagok, hogy alig tudunk többet rólok, mint hogy július 29-ét Maros-Vásárhelyen, 30-át pedig Székelykeresztúron töltötte, de a nevezett helyeken való időzésének részletei nemcsak homályosak, hanem ellentmondók is.

A közelmúltban alakult székelykeresztúri „Székely Társaság” feladataul tűzte ki, hogy a község történelmi emlékeit felkutassa s a fon-

tosabb események színterét alkalmas módon megjelölje.

A „Székely Társaság” kutatásai közben megállapította, hogy a Bem által szállást használt épület az u. n. Macskási-udvar, míg Petőfi fire vonatkozolag, az eddigi adatok alapján nem volt eldönthető, vajon itt időzése alkalmával, mely épületekben tartózkodott s hol halt. Az azonban bebizonyított tény, hogy utolsó éjszakáját a községben töltötte.

Az ismert, erre vonatkozó adatok, megerősítése, vagy helyesbítése céljából a „Székely Társaság” a nagy napokban Székelykeresztúrt lakott s jelenben is még élő szemtanúknak egész seregét hallgatta ki. A kihallgatások rendjén sok érdekes adatot sikerült egybegyűjteni, melyeket, a már ismertekkel egybevetve, alább ismertetek, megrajzolás lehetőleg Petőfi-nek utolsó huszonnégy óráját.

1849 július 30-án, kora reggel indult el a 4—5 ezeres tehető honvédsereg Maros-Vásárhelyről és már aznap, délután két óra tájban Székelykeresztúrra jutott. Petőfi nem a sereggel érkezett, hanem körülbelül egy órával később, a bevonuló sereg után; még pedig minden katonai felszerelés nélkül.

Bem tábornok a keresztúri téparancsnoknál, báró Gamera Gusztávnál volt elszállásolva, a Macskási-udvarban. A báró éppen Bem irodájában időzött, midőn egy honvédtiszt jelentette Bemnek Petőfi megérkezését. E hírt a báró azonnal felesége tudomására hozta, ki kérte férjét, hogy hívja meg a költőt ebédre. A báró engedett a kérésnek és azonnal intézkedett. A téparancsnoksághoz berendelt keresztúri fiatal legények közül Sipos Sándort magához szólította és azzal a megbízatással küldte el, hogy Petőfit hívja meg ebédre.

A „Székely Társaság” e körülményre nézve kihallgatta a ma is élő Sipos Sándort, a ki így adta elő a történeteket:

„A nagy honvédsereg érkezése napján, július 30-án, heted magammal ki voltam rendelve a Macskási-udvarban elhelyezett téparancsnoksági iroda ajtaja elé. Körülbelül délután 2—3 óra között az akkori téparancsnok, báró Gamera Gusztáv úr szóbeli rendelettel felküldött a piacra, hogy Petőfi Sándor urat, ki bár katona, de még sem visel csákót vagy sapkát, hanem közönséges kalapot és benne három szál nemzetiszínű tollat, gondör haja van és kihajtott inggallért hord, — instáljam meg szépen, hogy szíveskedjék hozzá ma délebbre lejönni, mert szívesen látja. A parancs szerint felmentem a piacra és a Novák boltjából kijövet, csakhamar ráismertem Petőfi úrra. Hozzámentem és előadtam a báró úr ízenetét. Ezután Petőfi úr azt kérdezte: „Merre menjünk?” Én a Macskási-udvar irányába mutattam és Petőfi úr előre indult, én pedig pár lépésre követtem. Leértünk a Macskási-udvarba, a tornácban Petőfi úr visszafordult és egy Kossuth-bankó forintot nyomott a markomba.”

Az eddig ismert adatok és Sipos Sándor előadása alapján feltétlen bizonyossággal meg lehet tehát állapítani, hogy Petőfi utolsó ebédjét a Macskási-udvarban költötte el.

Július 30-án, a Gamera báró által adott ebéd után legelőször esti fél hét óra tájban látták újból Petőfit a piac térségek kút és a mostani Lengyel-ház között. Erre nézve övegy Duka Jánosné adott felvilágosítást. Duka né akkor már négy éves fiatal asszony volt és több polgárrasszonnyal feljött a piacra, hogy nézék a mozgalmak életét. A jelzett helyen, a mint megtudták, Bem apó sétált le és fel, több tiszt kíséretében, kik között ott volt a fiatal Petőfi is, kire egymás figyelmét hívták fel a fiatal székely asszonyok: „Ni, ez a híres Petőfi.” A tiszték élénken beszélgettek, a másnap bekövetkező eseményekről és a remélt győzelemről. Egyik tiszt hangosan így kiáltott fel: „megleg napja lesz holnap a muszkának.”

Özv. Duka né az a nap eseményekről még

csak annyira emlékszik, hogy a Szakál János-féle szeglet-koresma volt abban az időben a legelőkelőbb Székelykeresztúron. A főtisztek lovai többnyire itt voltak elhelyezve. Arra is jól emlékszik, hogy akkor abban a koresmában az öreg Ráczó bandája muzsikált a többnyire tisztből álló vendégeknek. Hogy *Petőfi* közöttük volt-e, azt nem tudja. A július 30-iki estéről *Vargha Zsigmond*, negyvennyolczas honvéd, a ki a Mack-féle összeesküvésben való részesség miatt több évig raboskodott s onnan kiszabadulva végig szolgálta Garibaldit is és most közbecsülésben él Fiafalván, a következőket adja elő:

„1849. július 30-ikán érkezett Bem tábornok kis táborával Székelykeresztúrra s édes apámhoz, ki akkor a jelenleg *Gyárfás* Andre birtokában levő udvarházat bírta bérben, — a tisztek közül többen szálltak be, közöttük *Zeyk* Domokos is, ki másnap oly hősi módon fejezte be életét Hájjasfalva közelében. Estefelé híre szaladt, hogy *Petőfi* is megérkezett s fent van a piaztéren. Ezen híre apám rögtön felsietett a piacra s ott *Novák* Antal kereskedése előtt másokkal együtt beszélgetve, megtalálta *Petőfi*-t, kit meghívott vacsorára: bivalytejes és túróspuliszka. *Petőfi* a meghívást szívesen és örömmel fogadta el. Nyolcz órakor már javában folyt a vacsora, melyen többen vettek részt, így a polgári elemből az 1854-ben Marosvásárhelyen kivégzett *Gálffy* Mihály is jelen volt. Vacsora után nővérem, *Vargha Róza* felkérésére *Petőfi* elszavalta egyik költeményét s később újabb kérésére emlékkönyvébe három versszakot költeményt írt, melyben a vacsora kedélyes hangulatáról s a bivalytejes és túróspuliszka izletességéről volt szó. Sajnos, az emlékkönyv később, mikor a házunk leégett, odaveszett.

„Asztalbontás után kimentek a kertbe s ott letelepedtek az egyik nagyobb kőrtéfa alatti padokra, hol igen vidám társalgás közepette csakhamar énekre gyűjtöttek. (*Bolyai* Gergelyné, a *Vargha*-család jelenlevő rokona és a házi leány, *Róza*, csinosan tudtak énekelni). Az énekelést „A virágnak megtiltani nem lehet” című dallal kezdték meg. Ilyen hangulatban maradt a társaság 12 óráig, mikor mindenki szállására távozott. Búcsúzáskor *Petőfi* megígérte, hogy ha a harcz szerencsés kimeneteli lesz, még ide vissza fog térni. *Vargha Zsigmond* édes apja még elkísérte a református templomig a távozó *Petőfi*-t, ki aztán a piac felé távozott.

„*Petőfi* a vacsora alatt egy zöld aranyozott poharat használt. Ez a pohár, bár nem ép állapotban, ma is *Vargha Zsigmond* birtokában van.

„Hogy *Petőfi* július 31-ének a harcz színhegyére indulásig való első két-három óráját hol töltötte, feküdt-e ágyban vagy a Szakál-féle koresmában mulató tisztek közé vegyült, avagy, a mi szintén lehetséges, a koresma előtti nagy és szép piaztéren valamely tisztárságtól töltötte-e sétálva a hátralevő pár órát, — bizonyos meg nem állapítható. A körülményeket egybevetve, a legvalószínűbb az, hogy *Petőfi* *Vargha Zsigmond*-tól eltávozván, a tisztek mulatozásától zajos Szakál-féle koresma felé tartott, ha volt is külön szállás kijelölve számára s ott vagy a tisztek közé vegyült, vagy pedig a piaztéren le s fel sétálgatva töltötte az éjszakát. Ezt látszik támogatni hogy *Petőfi* podgyászoszekere is a vendéglős tulajdona volt. Az is valószínű, hogy *Petőfi* számára, mivel a honvédsereg megérkezése után jött, s mivel jövetelére nem is számított az elszállásolóbizottság, — szállás nem is volt kijelölve s így kénytelen-kelletlen is a Szakál-féle koresmában kellett tölteni az éj hátralevő részét, mulató tisztársai között.

A július 31-iki eseményekre vonatkozólag még *Sipos* Sándor további vallomása bir fontossággal, ki az eseményekből ezt adja elő:

„Másnap, július 31-ikén meg láttam *Petőfi* urat, úgy délután, a mint a fejedégházi *Haller*-féle tanorok Hájjasfalva felőli végétől egy néhány száz lépésnyi távolságra az út belső szélén *Szakál* János keresztúri lakos szekere mellett, ki *Petőfi* új podgyászja részére előfogatul volt kirendelve, kezét kardmarkolatjára téve állott. A szekerek ott össze voltak torlódva annyira, hogy semerre mozdulni nem lehetett. Mi az útról a kukoricaföldekbe szaladtunk be a Küllő hídja felé és onnan haza. Tiszán emlé-

HEIM PÉTER.

kezem, bár nehéz fellegek borították az eget és homályos volt, hogy ugyanaz az úr volt ez, kit tegnap ebédre hívtam meg.

Ezzel aztán a végzett kutatásokról rövidesen beszámoltam. Az elmondottakból megállapítható az, a mi eddig tisztáza nem volt, hogy *Petőfi* utolsó huszonnégy órájában Székelykeresztúron hol tartózkodott s így a lelkes székelykeresztúri „Székely-Társaság” azon hazafias törekvésének, hogy *Petőfi* székelykeresztúri tartózkodásának emléket valamely módon örökítse, semmi akadály nem áll útjában. Mindezenre a megjelölésre legalkalmasabb a jelenlegi *Gyárfás* Andre-féle udvarház, melyben *Petőfi* utolsó vacsoráját költötte el, s melynek parkjában van az a kőrtéfa, mely alatt vidám társaság közepette mulatott utoljára.

HEIM PÉTER.

1834—1904.

A kiegyezés óta oly magas fejlődésre jutott magyar posta- és táviratügy egyik főmunkása halt meg július 20-án: *Heim Péter* nyug. miniszteri tanácsos, posta- és távirat elnökgazdát. A posta- és táviratdajog terén a legkitünőbb szakemberek egyike volt s e mellett nagy szervező tehetség. Mikor a posta-ügy vezetői közé került, a közlekedés e roppant fontosságú ága ügyszólván a kezdet állapotában volt s hogy a magyar állam intézményei közt a legkitünőbb szervezetek egyike lett és győztesen állja ki a versenyt a külfölddel is, abban neki nagy érdeme van. A magánéletében egyszerű férfiú külföldön messze ismeretes volt, mint a legjelesebb szakemberek egyike; erről tanuszkodik az a tisztelet, melylyel a nemzetközi postai kongresszusokon fogadták s a szaklapokban elegették. Jó részben neki köszönhető az is, hogy míg a nyolczvanas évek végeig a magyar posta nagyon keveset jövedelmezett az államnak, a távirat meg éppen állandóan deficitel küzdött, — az utolsó két évtized alatt egyike lett az állam legjobb jövedelemforrásainak s egyúttal a magyar közgazdaságnak is óriási szolgáltatásokat tett és tesz. Majd 1880-tól 1887-ig a posta- és távirat jövedelme alig volt több 10 és fél milliónál, a következő hét év alatt — míg *Heim Péter* volt az élén — 27 millióra emelkedett, pedig a befektetési költségek is igen nagyok voltak, a postabívatatok szaporodtak, a táviratálózat 4000 kilométerrel növekedett s a postai alkalmazottak és postamesterek fizetését is javították. *Heim Péter* az állam érdeke mellett mindig nagy figyelmet fordított a közönség érdekeire s a tisztviselők javára is, a mivel a posta- és táviratintézmény népszerűségét mozdította elő.

Heim Péter 1834-ben született a torontalmegyei Nagyszentmiklóson. Egyetemi tanulmányait Budapesten elvégezvén, a temesvári

postaigazgatóságnál lett fogalmazó, majd *Gorove* István minisztersége alatt miniszteri fogalmazó a közlekedéstudügyi miniszteriumban. Az 1874-iki bérni első nemzetközi postai kongresszuson, majd az 1880-iki párisi értekezleten ő képviselte Magyarországot. Ő vetette fel a posta- és távirat egyesítésének eszméjét s az egyesítést fő részben ő vitte keresztül 1887-ben. Nagy része volt annak a posta- és táviratmegyezménynek létesítésében, melyet a magyar kormány 1888-ban Ausztriával kötött s mely a magyar postának belső intézkedéseiben teljes önállóságot s külföldi vonatkozásaiban egyenlő jogot biztosított. Ez alapon *Heim Péter* vezette a postai belszolgálat átalakítását. A posta, távirat és a telefon egyesítése után *Baross* Gábor miniszter kinevezte őt miniszteri tanácsossá s elnökgazdát; mint ilyen vett részt a bécsi postai kongresszuson, létesítette a Budapest-bécsi telefont s a magyar városokat összekötő telefonhálózatot. Erdemeiért a király 1894-ben a Lipót-renddel, 1895-ben, nyugalomba vonuláskor pedig a Szent István-renddel tüntette ki.

Heim Péter a szakirodalomban is becses munkásságot fejtett ki. Az első egyike volt azok közt, a kik a postatakaréképénztár behozataláról értekeztek s a „Budapesti Szemle”-be és más folyóiratokba számos tartalmas tanulmányt írt postai és távirat ügyekről.

Halálát özvegyén, született *Stefánovics* Márián kívül fia, dr. *Heim* Pál, az Irgalmasrend budapesti kórházának főorvosa, leánya, dr. *Baghy* Antalné, s három fivére: *Heim* Antal, temesvári lapkiadó, *Heim* Mátyás nyug. posta- és távirat tanácsos és *Heim* Ferenc, a gróf Nákó-féle uradalmak tisztviselője, valamint kiterjedt rokonság gyászolja.

CSAPLOVICS LŐRINCZ.

Az utolsó évtized — a múzeumok és könyvtárak ügyének nagyméretű föllendülése folytán — az árvavármegyei alsó-kubini *Csaplovics* könyvtár nevét is ismertebbé tette. 1839 óta — a mikor a könyvtár gyűjtője Árva vármegye karainak és reendeinek felajánlotta a nagy, körülbelül ötvenezzer kötetből álló könyvtár — maiglan alig volt ismeretes Ármegeye eme kincse. Az utóbbi években feltűnt itt-ott egy rövid hír, a mely említi e nagybecsű kulturalkotást, s mindannyiszor mellőzős éri annak nagyszellemű gyűjtőjét, nagylelkű adományozóját.

Elégé dicserő őt műve. Nem szorúl külön elismerésre s nevét állandóan megőrzi az a palota, mely a közel jövőben épülve, a kincsszámba menő gyűjteményt fogja magába fogadni.

Kegyeletes napja volt múlt december hó 23-án a könyvtárnak. E napon múlt félszázada, hogy meghalt Ármegeye egyetlen maezenása, s e napon vesztette el a becses könyvtár azt az embert, a kinek az élete özálja volt e könyvtárt bővíteni, előbbre vinni.

Jaszenovai Csaplovics Lőrincz, *Jaszenován* Árva megye kies fekvésű falujában született 1778 augusztus 5-én. Atyja *László*, birtokos, anyja *bobrovnik* *Bobrovniczky* *Mária* volt. Iskoláit szülőházánál, *Felső-Kubinban*, *Lestiben*, *Besztercebányán* *Osgyában* és *Késmárkon* végezte s 1799 február 5-én megyei szolgálatba lépett. Tizenkét esztendeig tartó irnokoskodás megúván, az árvai közbirtokossági uradalom akkori kormányzója, gróf *Zichy* *Ferencz* főpohárnok és *Veszprém* vármegye főispánja mellé került, mint titkár, s 1810-től 1852-ben történt nyugalmazásáig a gróf *Zichy* család tisztviselője volt s mint ilyen az esztendő legnagyobb részét *Pozsonyban* és *Bécsben* töltötte. Kisebb utazásokat is tett Németországban, s midőn gróf *Zichy* *Ferencz* a Dunaszabályozási munkálatokhoz kinevezetett kormánybiztossá, akkor ő ugyanott, mint jegyző működött.

Élete eseményekben éppen nem volt gazdag. Családja nem volt, egyedül könyvgyűjtő szenvedélyének hódolt. Irodalmi működést nem fejtett ki; egyetlen nyomtatásban megjelent munkája: az 1832. évi országgyűlés tagjainak „Schematizmus”-a (16°. *Pozsony*, szerző neve nélkül).

Könyveket már kora ifjúságában kezdett gyűjteni. Először csak ajándékol kapott könyvekből állt könyvtára. 1708-ban írja össze azon

könyvek sorát, a melyek tulajdonába kerülnek s így keletkezik az a tizenöt kötetre menő szerzeményi napló, a melybe élte fogytaig elnaplózta az újabb szerzett könyveket. E naplók nyomán pontosan meghatározhatjuk, hogy 1810 aug. 6-tól — a midőn először vett könyvet — 1852 április 26-ig — midőn utoljára jegyzi fel könyvtári kiadását — könyvtára 63,455 forint és 23 krajczárt adott ki.

E szerzemények között számos codex, ősnymtatvány, régi magyar és magyar vonatkozású könyv van, számos unicummal; ezenkívül egy néhány iparművészeti s régészeti tárgy is.

Csaplovics Lőrincz gyűjteményét 1839. évi ápr. 15-én kelt ajánlólevelével adta át Árva vármegyeinek, megjegyezvén, hogy haláláig gyűjtendő könyveit végrendeletileg szintén a vármegyeinek hagyja, a mi meg is történt. A könyvtárt a karok és rendek halálával fogadván, örök emlékeztül az alapítóról: *Publica Csaplovicsiana Bibliotheca*-nak nevezték el s az átállítást, rendezés és fenntartás költségeinek fedezésére gyűjtést rendeztek.

Az így Alsó-Kubinba került gyűjtemény rendezése, nemkülönbön a német időkben megmentése körül elévülhetetlen érdemei vannak a jeles tudósak, iglói *Szontagh* *Dániel*nek.

Csaplovics Lőrincz életét 1853 december 23-án végezte. Könyvtára célszerűtlen elhelyezése, hozzá nem értő könyvtárnokok kezelése, hanyagság, nembánomság folytán éppen nem emelkedett. Most új korszak hajnala virrad rá. A múzeumok és könyvtárak országos föfelügyelősége által nyújtott segélylyel a vármegye önálló épületet emel számára s akkor a könyvtár be fogja tűzöltheti czélját, melyet alapítója tűzött ki elébe.

Reza Dező.

MADELAINE, AZ ÁLOMTÁNCZOSNÓ.

Párisban, majd Németország fővárosaiban, különösen Münchenben nagy feltűnést keltett az utóbbi időben egy nő, a ki hypnotizált állapotban tánczol a zene ütemére. Ez az úgynevezett álomtánczosnó *Tifliszben* született, anyja orosz nő, atyja pedig svájci franczia. Genfben nevelkedett s már élete tizedik évében megtanulta a szalontáncokat, később zongorázni és énekelni is megtanult. A drámai művészetre vagy a ballet-tánczra sohasem tanították. Tizennyolcz éves korában Párisba költözött, itt férjhez ment huszonöt éves korában s két gyermek anyja lett. 1902 táján erős ideges fejfájásai ellen *Magnin* tanár mágneses gyógymódjához fordult. *Magnin* hypnotikus álomba ringatta s azután zenével igyekezett hatni rá. A kísérlet sikerült; a beteg azonnal az u. n. aktív somnambulizmus állapotába jutott s a benne keltett hangbenyomások rendkívül bájos plasztikai állásokkal s olyan drámai kifejezéssel kísérte, a mely föllépett, különösen a mimikában, bármely nagy művésznőt. A mit így véghezvissz, az nem tanult dolog nála, hanem merőben a természet adománya; plasztikája, mozdulatai teljesen a zene által előidézett érzelmi hullámzástól függenek. Mennél élénkebb, dallamosabb és változatosabb a zene, annál tökéletesebb mozdulatainak szépsége. Hypnotikus révületében valóságosan átéli mindazokat az érzelmeket, a melyeket az előtte előadott zenemű tartalmaz, a kaka halkán dudolja a szöveget, ha tudja; egyik érzelmi végtől könynyen csap át a másikba, mely gyászban zokog és újjongó örömben tör ki.

Magnin tanár az érdekes hölgyet több hónapi tanulmányozás után bemutatja előbb egy művészekből álló szűkebb társaságnak, majd kétszer föllepette az *Opera Comique*ben teljes zenekar mellett, a mikor a darabokat maguk a zeneszerzők dirigálták. A tetszés roppant nagy volt. Egy a hypnotizálással foglalkozó német orvos, báró *Schrenck-Notsing* történetesen éppen Párisban volt s *Magnin* tanár meghívta, hogy nézze meg a hölgyet. *Schrenck*, ki a hypnotizis s a hisztéria terén már eddig is nevezetes sikerrel bűvarkodott s a hypnotizálnak eddigi kutatásai alapján nagy fontosságot tulajdonított a művészetre, az álomtánczosnóban elméleti bizonyítékát látta s ezért meghívta Münchenbe néhány föllépésre.

A német tudományos körök nagy rdeklő-

Az ármegegyi Csaplovics-könyvtár tulajdonában levő rejt. után.

JASENOVAI CSAPLOVICS LŐRINCZ.

déssel várták e föllépéseket, de *Madeleine*, az álomtánczosnó mind e várakozásokat fölmulta. Előbb a müncheni pszichológiai társaságban s néhány magántársaságban lépett fel, azután pedig nyilvánosan is egyik színházban.

Münchenbe *Magnin* tanár is elkísérte *Madeleine*-t, a ki karesú, bájos nő, a görög nők peplosába öltözve lép a délszlaki növényekkel díszített színpadra. *Magnin* tanár elaltatja s a zene megszólal, megkezdí rendkívüli szépségű játékat, melynek hatása a közönségre nézve egyenesen fölemelőnek mondható. A szebbnél-szebb mozdulatok egész sorozata tárul a szem elé. Majd könyörgő gyermekek látunk, majd gonosz démont; a görög monádok derült jelenetei után az emberi szenvedélyek sötét képeit mutatja. Nincs az a tragikai jelenség, melynek alakot ne tudna adni, de nincs a szerelmi kötődésnek az a bájos játéka sem, melyet ingerlő bájjal ki ne tudna fejezni. Minden ütem, mely a zenész hangszereiből hangzik, azonnali ábrázolást nyer arczjátékában és mozdulataiban; a néző alig érti, hogy hathat át valakit annyira a zenei érzés, hogy testének minden ize a ritmus szerint igazodik. Hozzá hasonlóan talán még soha sem volt példa; e művészet rejtelmessége egyenest az illet mlyiségeiből fakad. S nemcsak a zenei műveket, hanem a költeményeket s a költői előadásokat is el tudja úgy játszani. Mai számunkban között két képünk egy *Szűz* *Mária* életéből vett tárggyú rögtönzött szóbeli előadásból ábrázol két jelenetet.

AZ ORSZÁGOS NŐKÉPZŐ-EGYESÜLET TANINTÉZETE.

Most ősszel, az iskoláév kezdetén újítás történik az Országos Nőképző-Egyesület tanintézetében: most fog megnyitni a nyolcz osztályból álló „*Veres Pálné főtanintézet*”-nak I. és V. osztálya, mely négy év alatt fokozatosan kiépül teljes egészévé. Az új tanfolyam az állami felsőbb leányiskolák hat osztálya mellett betetőzésül még VII., VIII. osztályt is foglal magában. E tanfolyam nem készit elő kenyérkereseti pályára, hanem azon társadalmi osztályok leányainak szolgál, kik magasabb műveltséget és képzettséget kívánnak megszerezni, de nem czéljuk tudományos vagy a kenyérkereseti pályákon a férfakkal versenyezni. *Veres Pálné*nak, hazai nőnevelésünk apostolának, az volt épen lelkes törekvése, hogy az előkelő magyar családok leányainak számára olyan iskolát létesítsen, mely a bécsi, müncheni, drezdai, svájci, stb. külföldi leányintézetekhez hasonlóan, tisztán, minden egyéb pályacél mellőzéseével a magasabb műveltség megszerzésére nyújt lehetőséget. A nyolcz osztályos tanfolyam egyöntetű egész lesz s a két utolsó osztályban olyan tárgyak tanítására fordítják a fő gondot, melyek a női lelkivilágához legközelebb állanak; főleg tehát a humánus tárgyak: irodalom, aesthetika, történelem, a modern nyelvek, s jogi ismeretek fognak taníttatni.

A Nőképző-Egyesület ezen új tanfolyama inter-nátussal van kapcsolatban. A növendékek ugyanis

nemcsak bejárók lehetnek, hanem bentlakás is lehetővé van téve számukra. A Nőképző-Egyesület régi jó hírnevének örvendő bentlakó-intézte minden kényelemnek megfelelően van berendezve. A bentlakó növendékek iskolán kívül való idejüket nevelők felügyelete alatt töltik, hol nemcsak feladataikat végzik, de gyakorolhatják magukat az idegenajkú nevelőnőkkel a modern nyelveken való társalgásban is. A szülők kívánságára a művészetekben is képezhetik magukat, zene, rajz, festészet, ének tanulása szabadságukban állván, s elsajátíthatnak egyes kézügyességeket, mint szabászat, virágcsinálás, főzés, mely utóbbira különben egész tanfolyam van berendezve. S a mit mindeklőtt lehetne említeni: vallásos és erkölcsi nevelésben részesülnek, a melyre az intézet kiváló gondot fordít.

Van az intézetnek azonkívül a betegek számára elkülönített beteg-pavillonja, de az intézet fennállása óta működő dr. *Barbás* József főorvos gondos felügyeletének köszönhető, hogy a betegszobákra ritkán volt eddig szükség. Felemlíthetők a világos, kertre nyíló hálótermek, mosdó és fürdőszobákkal, melyek mindégikében egy egy nevelőnő őrökdi a növendékek között. Télen koreszalypálya nyílik meg a kerthelyiségekben, s a növendékeket elviszik sokszor felolvasások, színelőadások, vagy hangversenyek látogatására; a bentlakó növendékek pedig olykor maguk is rendeznek előképeket s egyéb ünnepélyeket. Karácsonykor pedig az ott maradt vidékiek részére kigyűl a karácsony s kiki megtalálja a családi szeretet meleg tűzhelyét.

Azért örömmel fogadjuk az Országos Nőképző-Egyesület ezen tanfolyamra vonatkozó legújabb határozatát és hálával tekintünk vissza *Veres Pálné*-ra, a nagy kezdeményezőre, ki csupán nemes lángelke tartalmából ennnyit volt képes teremteni és kinek helyét és szerepét folytatja a kezdetől vele működő segítőitárs, az Országos Nőképző-Egyesület jelenlegi elnöke.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Balázs József: «Költemények.» Nem könnyű dolog, mondani valamit olyan versiről, a kinek magának sem igen van mondani valója. Végigolvasva az előttünk fekvő elég terjedelmes verskötetet, nem marad meg belőle a lélekben semmi, csak a többé-kevésbé nagyhangú szavak üres zűrzavara s az ügyefogyott rímek és sántikáló verslábak akadozó zakatolása. Gondolatot alig találtunk a nagy csomó vers közt olyat, a mely ne lett volna már rég ismerősünk az irodalmi szolamok lomtarából, a melynek színét el ne koptatta volna a sok használat. Sajnálatlaltal mondjuk ki róla ezt a talán nagyon is keményen hangzó véleményt, mert a szerző törekvése — ha több költői tehetség támogatná — megérdemelne rokonszenzünket; idealista gondolkodású, romlatlan lelki embernek látjuk, a ki fenntartás nélkül hisz az élet nagy eszményeiben, vallásban, hazaszeretben, tiszta szerelemben, de költőnek semmi esetre sem mondható. A kötet különben füve 3, díszkötésben 5 koronáért kapható a szerzőnél *Beszterezén* (*Besztercze-Naszódmegye*).

Tömörkény István: «Gerendás szobákból.» A szegedi népelet hivatott írja ez új kötetében huszonhat rajzát, rövid elbeszélést gyűjtötte össze. Változatos sorozatban vonulnak el előttünk a szegedi nép-alakok: a tanyai gazdálkodó, a kubikos földmunkás, a telepes, a juhász és kuttyája, az okos puli, a falusi és tanyai élet apró tragédiái és mulatságos, humoros jelenetei. Mindez pedig a tárgynak a legapróbb részletekig menő ismeretével van írva. *Tömörkény* erősebb a generesről rajzban, mint a mesészövésben, bár a kötetben akad egy-két elég jól komponált elbeszélés is. A kötet a *Singer* és *Wolfner* cég kiadásában jelent meg; ára 3 korona.

«Asszonyokról, virágokról.» E cím alatt tizenkét rövidebb-hosszabb novellát adott ki egy csinos kiállítású kötetben *E. Nagy Olivérné Kvassay Annuska*. Az elbeszélések gyöngéd, érzelmes női lélekben fakadtak, a czímükül tett virágnevek egy-egy női lelket takarnak, melynek rendszerint szomorú történetét az írónő azért mondja el, hogy megindítsa vele az olvasót. Előadásában, világelfogásában sok a szentimentalizmus, érzetien tudja mindig, hogy a szomorú történetek, melyeket elbeszél, legjobban őt, a szerzőt indították meg. A mesék élénk képzelettel vannak ligondolva és sok formaezékkel elmondva; az egész kötet olyan hatást tesz, mint azok a dilettáns-kezekből származó csinos, kedves apró kézimunkák, melyeken annál szívesebben pihenteti szemét az ember, mennél többit árulnak el készítőjük nőies, lágy érzésvilágából. A kötet a *Stampfel* pozsonyi cégnél jelent meg; ára 4 korona.

Történetek a falumból. A migrén. A kettős cím alatt egy csinos külsejű kötetet adott ki *Po-*

AZ A KÖRTEFA SZÉKELYKERESZTÚRON, MELY ALATT PETŐFI 1849 JULIUS 30-ÁN UTOLSÓ ESTÉJÉNEK EGY RÉSZÉT TÖLTÖTTE.

zsonyban *Katona* Sándor. Első fele tíz rövid, nagybőrra humoros elbeszélés a falusi életből, melyet a szerző elég jól megfigyelt; humorában is van jóízűség, csak hogy nem mindig vezeti biztos izlés. A kötet második felét «A migrén» című bohózat tölti be, melyet Pozsonyban ez év elején elő is adtak. Ebben is vannak sikerültebb jelenetek. A könyv ára 2 korona.

Petőfi „János vitéz» című költeményéről 77 lapnyi terjedelmű tanulmányt adott ki *Oravecz* Ödön Rozsnyón. A híres szép költeményt kissé száraz, iskolás modorban, de sok gondnal s utánjárással szerzett adatok alapján s szépségei iránti őszinte lelkesedéssel fejtegeti.

Magyar nemzeti címerek. Irta *Csoma* József. A XIII. és XIV. századbéli magyar nemzeti címereket, pecséteteket ismerteti ezen művében a tudós szerző, miközben sok eddig ismeretlen történeti adatot is felsorol. A könyvet 80 pecsét- és címerkép díszíti, ezenkívül 8 szép kiviteli színes tábla. A munkát a Magyar Tudományos Akadémia adta ki, ára 4 korona.

Modern konyha. A kik a szakácsművészet iránt érdeklődnek, azok figyelmére különösen méltó lehet az a könyv, mely most a fenti cím alatt megjelent. *Kovácsics* Mátyas írta a könyvet, a ki a budapesti Park-Clubnak, valamint több külföldi előkelő vendéglőnek volt szakácsa. 484 különféle étel készítése módját találják e könyvben. A legtöbb ismertetett étel az u. n. «klasszikus francia konyha» terméke, míg ismertebb ételek kisebb számban vannak felsorolva. A *Singer* és *Wolfer* kiadásában megjelent könyv ára 5 korona.

Új zenemű. *Alföldi nóták»* cím alatt három eredeti magyar dal jelent meg *Baka-Baitz* Irmától, éneklhangra zongora kísérettel. Ára 1 korona 80 fillér.

A nyári színházak. A közszínházak bezárta után kezdődött meg a nyári színházak igazi ideje. A fővárosban levő két színház közül kétségtelenül a budai, ú. n. *fővárosi nyári színház* áll az első helyen, úgy a *Kreccsányi* igazgatása alatt működő társulatot, mint az előadott darabokat tekintve, melyekkel a finomabb ízlésű közönséget igyekszik vonzani. Párisban *Leocq* híres zeneszerző több társával szövetségbe, mozgalmat indított a régi komoly francia operetek érdekében, melyeket teljesen leszorított a műsorról a tánczos angol és bécsi chanzonett zenéjű operett. *Kreccsányi* igazgató felvette a műsorába

állandó repertoár darabjait az *Offenbach*, *Hervé*, *Lecocq*, stb. operetteket. S hogy ezen zenés daljátékokat jobb előadásban élvezhesse a közönség, *Szojyer* Ilonkát, a magyar királyi Operaház tagját szerződtette vendégszereplésre. *Szojyer* Ilonka az «Angot asszony leánya», a «Nebántsvirág», a «Bob herceg», és a «Denevér» című darabokban lépett fel, ismételtel bebizonyítván, hogy az operette-színpadon sokkal inkább megállja a helyét, mint az operain. Mellette különösen *Kállay* Lujza vált ki szépen iskolázott, esengő hangjával, valamint *Jámor* Ilonka is. *Kreccsányi* operett-társulata opera-előadásokat is bír rendezni és pedig tisztességes sikerrel. A Népszínházból *Kovács* Mihály vendégszerepelt e színházban, a Nemzeti Színházból *Jászai* Mari és *Rózsahegyi* Kálmán. Jászai leghíresebb tragikái szerepeit játszotta: *Elektrát*, *Medeát*, «Essex gróf».

AZ A HÁZ SZÉKELYKERESZTÚRON, MELYBEN PETŐFI 1849 JUL. 30-ÁN UTOLSÓ ESTÉJÉNEK EGY RÉSZÉT TÖLTÖTTE.

ban *Erzsébet* angol királynőt. A közönség minden alkalomkor zsúfolásig megtöltötte a színházat. Julius 22-ikén *Heyermann* Hermann az «Ora et labora» című drámájának volt a bemutatója. Ezen darabot *Kemény* Simon fordította magyarra, a «Pénz» címet adván neki.

A városi színház hagyományos szokás szerint *Feld* Mátyas, a sziniszagató fia darabjaival pályázik a közönség tetszésére. *Feld* Olga, a sziniszagató leánya aratja a primadonnai babérokat. Egy-egy jobb dráma csak nagy ritkán kerül színre. A társulat tagjai közül nagy figyelmet kelt *Gazdy* Aranka, a népszínház fiatal tagja, ki kellemes hangjával, mesterkéletlen játékával már is megkedvelte magát a közönséggel; a Népszínházban azonban, hol *Jókai* Mór: «A lőcsei fehér asszony» című darabjában lép fel először, inkább érvényesítheti majd tehetségét. A társulat tagjai a «Hét Szézi» című énekes bohózatot adják szakadatlanul. E bohózatban, mely huszonötödik előadását a múlt héten érte meg, a vendégszereplő művészek, *Tanay* Frigyes és *Nyárai* Antal tünnek ki első sorban. A nők közül pedig *Tóth* Stefi temperamentumos játékával és *Kornai* Berta, a Magyar Színház fiatal primadonnája. (S. L.)

MI UJSÁG?

A száraz, forró nyár csapást, inséget hozott mindenfelé. Egész Közép-Európában április óta alig volt nagyobb eső. Magyarországon május havának szárazsága és melegsége már megromította a vetéseket, a termés «gyöngye középes» lett, mint a hivatalos jelentések mondják, de sok vidékre nézve határozottan el lehet mondani róla, hogy rossz. A folytonos szárazság és meleg következtében a folyók elapadtak, a Duna is csak könnyen terhelte hajókat vihet; némely helyen a gőzhajók ki sem köthetnek, mert a sekélyes vizen nem közelíthetik meg a partot. A mezőkön kiszült minden, úgy hogy már is takarmány-hiány állott be. A fák elszárgultak és az ágak megkopaszodtak, mint október végén. A levegő megtelik porral, mihelyt egy kis fuvalat száll végig. A száraz mezőkön, szérűkön elég egy szikra, hogy nagy tűzvész váljék belőle, melyet aztán a kiszáradt kutakból oltani sem lehet.

A tömeges tűzvészek fokozzák a csapásokat, növelik a nyomorúságot. Sok vidék számára sürgősen kérnek segítyt, mert kezdődik az inség. A király a hevesmegyei Bodony község tűzkárosultjainak hat-ezer koronát adományozott. Több leégett községnek a kormány már az első órában küldött segítyt. Balmaz-Ujváros küldöttségileg inséges kölcsönt kért. Hontmegye egy részéből kenyeret kérnek sürgősen. A főispáni jelentések mind szomorú hírekkel vannak tele. A képviselőház ezeknek a forró napokban öt óra hosszat tartó ülésekben az udvartartási költségek felemelésén vitatkozott, s két hét óta ugyanazt művelte, a mit az aratógazda: szalmát csépelet. Csak hogy a képviselő uraknak még is könnyebb a dolguk, mert az országház a kitűnő szellőztetés következtében a leghűvösebb hely az egész fővárosban. Az udvartartási költségek általános vitája végre július 21-ikén véget ért. A fővárosból, a ki csak tud, menekül valahova, a hol még van egy kis zöld, lomb, árnyék és hűvösség, hanem,

hogy a képviselők a rettenetes forróságban mikor szereznek egy kis nyaralást maguknak, azt még most sem lehet biztosra kiszámítani. Még az egész 1904-iki költségvetést végig kell csépelni.

Petrarca ünnepe. A nagy olasz lírai költő születésének százszéves ünnepe július 20-ikán kezdődött szülő helyén *Arezzo*-ban és július 25-ikén ér véget. A kongresszus tárgya minden, a mi Petrarca-ra vonatkozik. Július 22-ikén történelmi ünnepélyt rendeztek, mely Petrarcanak 1350-ben *Arezzo*-ba történt bevonulását ábrázolta. Azután Petrarca szülőházát művészi emléktáblával látták el.

Az olasz király képviseletében a *tuini* gróf jelent meg, a kinek tiszteletére fáklyás menetet rendeztek.

A százsz trónörökös *Tátra-Füreden*. *Frigyes* Ágost százsz trónörökös már napok óta *Tátra-Füreden* nyaral gyermekeivel együtt. Inkognitó időzik ott s a vendégek közé így van beírva: «Rochwitz báró családjával és családtagjaival». A trónörökös különben úgy él, mint más fürdővendég és folyton gyermekeinek társaságában van. A három fiú és a leánya a legvidámabban játszadoznak a trónörökösrel és egész nap hol itt, hol ott lehet őket látni. Az a hír, hogy a trónörökös elvált neje, *Montignoso* grófnő engedélyt kapott, hogy *Tátra-Füreden* meglátogathassa gyermekeit, alaptalannak bizonyult.

Tisza Kálmán szobra. *Nagyvárad* város és *Biharmegye* törvényhatósága már régebben elhatározták, hogy *Tisza* Kálmánnak közösen szobrot emelnek, *Nagyváradon* egy utcát róla neveznek el és születése helyét emléktáblával jelölik meg. A szoborra 10,000 korona gyűlt össze. A bizottság legutóbbi ülésén elhatározta, hogy nagyobb kiterjedésű gyűjtést indít meg, míg legalább 60,000 korona lesz együtt.

Szilágyi Dezső emléke a Bácskában. Az *Apátin*, *Szond* és *Bácsszentiván* községek határában alakult kincstári telepés község *Szilágyi* nevet kapott. Az új község, mely létesítését *Szilágyi* Dezsőnek köszönheti, azzal akarja háláját leróni, hogy emléket szoborral örökítse meg. A földművelési miniszter 2000 koronát utalványozott a szoborra s értesítette *Latinovics* Pál, bácskai főispánt, hogy a szoborra a gyűjtést meggyeztetve megengedi.

Thaly Kálmán emlékérmé. A nagy obstrukciónak a képviselőház idei március 10-iki ülése vetett véget. *Thaly* Kálmán felszólalása idézte elő váratlanul a fordulatot. A képviselőház tagjai elhatározták, *Berzeviczy* közoktatásügyi miniszter indítványára, hogy emlékérmét veretnek *Thaly* Kálmán békéhez felszólalása emlékére. *Telcs* Ede szobrász már elkészült a művével, melyen rajta van *Thaly*-nak kitűnően sikerült domborművé melléke és alatta ez a felírás: «*Thaly* Kálmánnak, *Harczok* írójának, *Béke* szerzőjének. 1904. március 10-ike emlékére Barátai és tisztelői.» Az emlékérmét most öntik aranyba és ezt a példányt szeptemberben ünnepélyesen adják át *Thalynak*. Ezüst- és bronzpéldányok is készülnek.

Egy hírlapíró kitüntetése. A király a «*Pester Lloyd*» egyik szerkesztőjének, *Veigelsberg* Leó-nak a hírlapíródalomban szerzett érdemei elismerésül a harmadosztályú vaskorona-rendet adományozta. *Veigelsberg* a budapesti hírlapíródalom egyik legrégibb, kiváló tehetségű és nagy tanultságu munkása, a ki német nyelven bár, de hazafias szellemmel teljesíti kötelességét. *Veigelsberg* Leó arcképét a «*Vasárnapi Ujság*» 1902. évi 29-ik számában közölték.

Új egyetemi magántanárak. A közoktatási miniszter dr. *Hegedűs* Loránd országgyűlési képviselőnek, a budapesti egyetem jog- és államtudományi karán a pénzügytanból, *Siklóssy* Gyula dr. gyakorló orvosnak a budapesti egyetem orvostudományi karán a szemészeti műtéttanból, *Illyés* Géza dr. gyakorló orvosnak a budapesti egyetem orvos-tudományi karán a sebészeti urológia, különös tekintettel a vizsgálati módszerekre» című tanból egyetemi magántanárárá történt kinevezését tudomásul vette és a nevezetteket e minőségükben megerősítette.

Nagybeteg művész. *Donáth* Gyula, az ismert szobrászművész a minap tüdőgyulladásba esett és állapota igen komolyra vált. Kezelő orvosa, dr. *Surányi* Miklós a nagybeteg művészt lakásáról a mentőkkel az István-uti új sanatóriumba vitette, melynek ápolásában *Donáth* Gyula állapota, barátai és ismerősei öröme már is a javulás útjára tört.

Egy jeles orvos emlékszóra. Az Országos Közegészségi Egyesület szobrot emel megalapítójának és egykori vezetőjének, *Fodor* József egyetemi tanárnak. Az egyesület közgyűlése alkalmából *Duka*

MADELAINE, AZ ÁLOMTÁNCZOSNŐ ELŐADÁSÁBÓL.

Tivadar Londonban élő hazánkfia 50 koronát küldött a szoborra, a melyre már a gyűjtés megindításakor is nagyobb összeget adott. A szoborra eddig 4783 korona 57 fillér gyűlt. Adományokat az egyesület pénztárnoka, *Elischer* Gyula dr. egyetemi tanár (IV. Petőfi-tér 1. sz.) köszönettel fogad.

Házasság. *Solymossy* Ödön báró országgyűlési képviselő július 18-ikán tartotta esküvőjét *Zichy* Angéla grófnővel, *Khuen-Héderváry* gróf, a király személye körüli miniszter unokahúgával. A szertartás nagyszámu előkelő rokonság jelenlétében ment végbe a *Hédervári* kastélyban. Az esketést *Cserhalmy* Lajos szentszéki ünnök végezte.

Könyvtár a kaszányokban. *Nyíri* Sándor honvédelmi miniszter azzal az eszmével foglalkozik, hogy a honvédkaszányokban könyvtárt rendeztet be, mely a szórakozás mellett a művelődést is elősegítse.

Egy magyar gróf léghajója. A léghajózásból ismert gróf *Széchenyi* Andorról, a ki jelenleg Párisban van, az a hír jött onnan, hogy ő és *Mallet* nevű társa új léghajó-szerkezetet dolgoztak ki, mely a léghajózásnál a modern technika minden alkalmas elvönét számbavezi. A léghajó térfogata 800 köbméter lesz. Motorja húsz lóerőt tud kifejteni és szélesedben óránként 35–40 kilométer sebességgel

lehet elérni vele. A léghajó költségeit aláírás útján akarják előteremteni. Eddig 15,000 korona gyűlt össze. Az első kísérleteket gróf *Széchenyi* Andor 1905. tavaszán *Bécsben* szándékozik végezni.

A tátralomnici lövversenyek. A magyar lovar-egylet által rendezett tátralomnici lövversenyek az idén július 14-től 18-ig folytak le. Alapításakor egy napos volt a tátrai meeting s alig 10 év múlva, az idén már négy napra terjedt, s előkelő istállók jó lovakkal is érdemesnek tartják már, hogy részt vegyenek rajta. Mai számunkban a lövversenyről közölt képeink a július 17-iki versenynapon készültek, s közülük három a tribünöket mutatja, a negyedik pedig a tátralomnici versenyek legnagyobb díjának az 50,000 koronás kárpáti díjnak versenye után készült s elől a győztes, báró *Königsvarter* Herman «*Tepp*» nevű ménje lépked.

Hibaigazítás. Lapunk legutóbbi számában a 491-ik lapon egy képet közöltünk, melynek aláírása s a hozzá írt kísérő szöveg azt mondja, hogy *Kőrösi Csoma Sándor* szülőháza emléktáblájának megkoszorúzását ábrázolja. Mint utólag értesülünk, ez tévedésen alapult, mert a kép a *Gábor* Aron, *Turóczi* Mózes és *Székely* társak, szabadságharcz-beli ágyúöntő gyára előtt közelebb lefolyt ünnepély egyik jelenetét mutatja be.

Gyilkos eszközök megsemmisítése. A fejedelmek ellen elkövetett merényleteknél használt gyilkos fegyvereket oly gondosan szétrombolják, hogy azok legkisebb részét sem lehet felismerni. Ez pedig azért történik, mivel azon esetre, ha az ily fegyverek ellopának vagy épen kiállítatnának, féltő hogy ezáltal némely ideges emberben újabb merénylet eszméje ébredne fel. Azt a fegyvert, melylyel *Bresci* Umberto olasz királyt megölte, a legfőbb olasz udvari méltóságok jelenlétében elégették. A vésőt, melylyel *Luocheni* Erzsébet királynét meggyilkolta, valamint a *Beau-Rivage* szállodában történt boncoz-lásnál használt sebészeti eszközöket a genfi osztrák-magyar követ egy salétrom-savval telt edénybe tette, hogy így lassanként elenyészessenek. A pisztolyt, melyből az örült *Sipido* a *Walesi* hercegre lött, összetörték, de a golyót, mely szerencsésjére nem talált, a herceg emlékül elvette. Végre a pus-kát, melyből 1897-ben *György* görög királyra lőt-tek, egy gőzkalapáccsal porrá zúzták.

Az amerikai vasutakon a vonatok gyorsaságát folyton fokozzák. Az eddig elért legnagyobb gyorsaságot a nyugati központi vasutársulat *fleming-jacksonville-i* vonalon mutatták be. Ugyanis egy mozdonyból, posta- s egy háló-, valamint egy podgyáskocsiból álló vonat *Flemingből* *Jacksonba* 130 percz alatt 149 angol mérföldet futott át. Ily formán egy órára 130 kilométer esik. A vonat ezen útja közben egyszer megállott, két ízben pedig lassabban haladt.

Az angol nagy vasutársulatok intéző körei-ben most a petrolummal való fűtés kérdésével foglalkoznak. Igaz ugyan, hogy egy tonna petroleum 170 frankba, ugyanannyi kőszén pedig csak 25 frankba kerül, de a petroleum sokkal rövidebb idő alatt másfél annyi hőséget fejt ki és könnyebben kezelhető.

Óriási templomok. A római Szent Péter-templomban 54 ezer, a milánói székesegyházban 37 ezer, a londoni Szent Pál templomban pedig 25 ezer ember fér el.

Az Eiffel-torony 1909-ben — vagyis öt év múlva — Páris város tulajdonába megy át, mely abban egy meteorológiai állomást fog berendezni.

A nagy hőségben elviselhetetlen és ártalmas a fejnek egy nehéz filz-kalap viselése. Olvasóinknak ezért ajánljuk csak 25 grammos filz- vagy szalma-kalapot viselni, melyek 3, 4, 5 koronáért a «*Kalapkirály*»-nál, *Klotild*-palota, kaphatók.

HALÁLOZÁS.

CSEHOV PAVLOVICS ANTAL, az újabb orosz irodalomnak *Tolsztoj* és *Gorkij* mellett leghíresebb munkása, az oroszok legnyszerűbb modern elbeszélője meghalt július 15-ikén a németországi *Baden-Weil* fürdőhelyen, a hol tudóbaja ellen keresett gyógyulást. *Csehovról*, kit biztos kézzel rajzolt rövid elbeszéléseiről a magyar közönség is jól ismert, közelebb bővebben megismerjük. Holttestét *Moszkába* szállították s ott temették el nagy ünnepélyességgel.

KATONAI PÁL, *Transzvál* néhai elnökének holttestét hazájába szállítják. Hármaskoporsóba zárt holtteste egyelőre a *clarensi* temető halottas házában marad és minthogy az angol kormány megadta rá az engedélyt, a jövő héten valószínűleg *Marseillen* át *Transzválba* fogják szállítani, a hol neje mellé temetik. *Leyds*, *Transzvál* volt brüsszeli követe engedélyt kért az angol kormánytól, hogy a holttestet elkísérhesse *Transzválba*, de kérését visszautasították. *Kruger* családja táviratot kapott a johannesburgi egyesült egyház tanácsától, a melyben tudat-

Schicht-szappan

Mindenütt kapható! Bevásárlásnál különösen arra ügyeljünk, hogy minden darab szappan a „Schicht“ névvel és a fenti védjegyek egyikével legyen ellátva.

+ Soványság +

Begyűlt testidomok a D. Franz Steiner & Co. Berlin cégére. Altal. Aranyéremmel kitüntetve. Paris 1900, Hygiene-kilátás és Hamburg 1901. 6-8. és 10. és 12. kiállítás. 30. évi győzelmi díjazás. Orvosi rend. szerint. Széles körű elterjedés. Nem szűnik meg. Széles körű elterjedés. 2. kor. 10. évi. Postamentes vagy utánvétellel. Szállítja: 10188

TÖRÖK JÓZSEF
gyógyszerész,
Budapest, 18. Király-u. 12.

Testesség, Kövértestűség.

Hogy nyúlánkká legyünk a nélkül, hogy az egészségünknek ártson, használjuk a **Pilules Apollo-t**, mely tengeri növények alapján van előállítva és parisi orvosok által jóváhagyva.

E könnyen betartható gyógyszerkezelés elhajtja a túlságos embonpoint csatlakoztatásul és biztosítja rövid idő alatt a kövértestűség gyógyulását mind a két nemnél.

Es a titka minden elegáns hölgynek, ki nyúlánk és fiatalos alakját meg akarja őrizni. Egy üvegcse ára utasításal együtt K 6.45 bérmentve, utánvétellel K 6.75.

J. Ratié, Pharmacia, 5, Passage Verdeau, Paris (9e).

Raktár Berlinben: **B. Hadra, gyógyszerész, Spandauerstrasse 77.**

Ausztria-Magyarországban: **Török József gyógyszerész, Budapest, Király-utca 12.** 10467

Kováts Béla

kocsigyártó
Budapest, V., Lipót-körút 3.

Ajánlja újonnan berendezett modern hintó raktárát.

Alapítást 1886. Képes árjegyzék bérmentve.

VAS GEREBEN ÖSSZEGYÜJTÖTT MUNKAI

ILLUSZTRÁLT KIADÁS

VAS GEREBEN jóízű, zamatos magyarság munkáinak egy magyar ház könyvtárából sem szabad hiányozni.

13 kötetben teljes; ára füze kor. 52.—

Egyöntetű díszes kötésben kor. 72.80

Havi részletfizetésre is kapható.

Minden kötet külön is megszerezhető;

Egy-egy kötet ára füze ... 4 kor. — fill.

Diszkontóban ... 5 kor. 60 fill.

A régi jó idők. 117 képpel.

Nagy idők, nagy emberek. 97 képpel.

Pörös atyafiak. 108 képpel.

A nemzet napszámok. 95 képpel.

Egy alispán. 100 képpel.

Garasos arisztokrácia. 98 képpel.

Tekintetes urak. 133 képpel.

Jurátus élet. 107 képpel.

Életunt ember. 137 képpel.

Dixi, adomák. 94 képpel.

A Kalap-király

3, 4, 5 koronás különlegességekben elismert specialista.
Kossuth Lajos-utca végén, Eskü-út, Klotild-palota.

Az egész világból jövő 10497

hálálatok és elismerések fényes bizonyítékot tesznek arról, hogy a

HAJÓS-féle

aradi Ibolya-Crème

szeplő, májfolt, bibires, bőrvörösség és mindennemű arczsztatás ellen feltűnő jó és utóéletetlenség készítmény. A bőre rögtön felszívódik, hatása bámulatba ejtő. Nappal is használható!

Egy tégely ára 1 korona.

Aradi Ibolya-crém-szappan 70 fillér. — Ibolya hálgyor fehér, róza- és krém-színben egy doboz 1 korona 20 fillér. — Ibolya-tej (Eau de Violet de Hajós) egy üveg 1 korona.

Bevásárlásnál csak **HAJÓS-féle** készítményeket tessék elfogadni.

Kapható a készítő feltevése: **HAJÓS ÁRPÁD**

gyógyszerész és gyógyszerészeti laboratoriuma

Arad, Andrássy-tér 22 a mezeiútságon szemben.

Főraktárak Budapestben: Török József Király-utca 12 és Andrássy-út 26. Nádorgyógyász Váci-körút 17. Nádor Kossuth Lajos-u. 7. és Zoltán Béla gyógyszerész Szabadság-tér.

LUSER L.-féle turista tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer, tyukszem, szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedései, továbbá mindennemű bőrelszarusodás ellen. A hatásért jótállás válik.

Központi szétküldési raktár: **SCHWENK L.**

gyógyszerész

MEIDLING — BECS.

Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellétes védjeggyel és aláírással el van látva, azért is erre ügyelni kell. — 1 doboz ára 1-20 kor.

Vidékre 1-65 kor, előzetes bejelentés mellett bérment.

Magyarországi főraktár: 10549

Török József gyógyszerész, Budapest, Király-u. 12. Andrássy-út 26.

Egy kísérlet elegendő

annak igazolására, hogy az arcz és kéz ápolására, szeplők, májfoltok, pattanások, kiütések ellen a már általánosan elterjedt

Korányi-téle 10363

kámforos arcz-krém

hatásában feltűnő mulhatatlan. Zsírtalan, napra is alkalmazható. Egy tégely ára 1 korona, 6 tégelyt bérmentve küld:

Korányi Imre „Kigyóhoz címzett” gyógyszerész Nyiregyháza.

TÁTRA-FÜRED

A Magas Tátra legnagyobb klimatikus gyógyhelye 1020 méter magasságban.

400 szoba. Vízgyógyintézet. Az új Nagy-szálló 130 elsőrendű szobával egész éven át nyitva.

Villamos világítás. Központi fűtés. Penzió-rendszer. Villamos moskókészlet. Poprád-Felkáról.

Fürdőleírás kíváncsra küld

10473

A fürdőigazgatóság.

Carmen Sylva-

krém és szappan

Chapó Iván, Resicza, Fő-tér 37.

Készítménye feltűnő mulhatatlan szer

szeplő,

pörsekenések,

pattanások, 10458

májfoltok, gráneczos bőr, himlőhelyek, az orr és arcz vörössége ellen, az arczbőrt fiatalosan üdvé és káprázatosan fehérre teszi. Raktár van belőle minden gyógyszerárban, a hol pedig nem kapható, ott forduljanak közvetlenül a készítőhöz, ne fogadjanak el a szót, hanem kérjék Chapó gyógyszerész Carmen Sylva krémjét és szappanját.

MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER TERMÉSZETI SAVANYÓ-KUT

SERRAVALLO

China-bora vassal.

Erősítő szer gyengék, vérszegénység és lábbadozók számára. Értékes gyógyszer, előkészítő, vérjavító szer.

2000-nél több orvosi vélemény. Kitűnő íz.

J. Serravallo — Trieste-Barcola.

Kapható a gyógyszerárakban 1/2 literes üvegekben K 2.40 és 1 literes üvegekben K 4.40.

Többesörösen kitűnő.

A legmegfelelőbb, legjobb

nász- vagy névnap, születésnap, jubileumi, alkalmi és ünnepi ajándék

egy életnagyságú arczkép, mert nemcsak kellemes meglepetéssel szolgál, hanem egyszerűsége miatt, illetve szabadságának alkalmas és örökös értékű marad. Ugyis mint emlék (különösen megholtakról) kiválóan alkalmas. Ezek az arczképek minden beküldött fényképről (sőt csoportokról is) elkészíttetnek. Fényképek teljesen ingyen visszaküldetnek. A leghűbb hasonlóságot és tartósságot teljes kezesessé vállaljuk. Alak: 40:50 centiméter. Ár: 3 forint. Szállítási idő 10 nap. Száz meg száz elismert levél minden, míg a legnagyobb körből is; bárkinek megtekintés végett megmutatjuk. 10539

BODASCHER SIGFRIED

kitűnő arczképfestészeti műterme

BECS, II. Praterstrasse 61. sz. BECS.

Óvás!! Megtörtént, hogy ügyünk jelent meg a felénk s meghatalmazás nélkül képviselőnként mutatkozott be. Ezért mindenkit óva intek az ilyen emberektől és kijelentem, hogy sem utazom, sem ügyünköm nincsen. A ki meg akarja óvni magát kárköltől és jól, szolidan akarja magát kiszolgáltatni, forduljon egész bizalommal közvetlenül a máj 1870. óta fennálló műterméhez, Bécsben, II., Praterstrasse 61.

31. SZ. 1904. (51. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ: **NAGY MIKLÓS.** FŐMUNKATÁRS: **MIKSZÁTH KÁLMÁN.** BUDAPEST, JULIUS 31.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával) együtt: egész évre 24 korona, félévre 12. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 16 korona, félévre 8. A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkronikával): egész évre 10 korona, félévre 5. Külföldi előfizetésekre a postai megkezdéssel utólagosan becsüldendő.

ARADVÁRI BÁRÓ KÖNIG KÁROLY.

PÁPAY ISTVÁN halála fájdalmas érzést keltett országosra, s a nagy közönség is érezte a veszteséget. Pedig Pápay nem szerepelt nyilvánosan, működésének teljes értékét inkább csak a beavatottak méltathatták egész valóságában, a kik tudták, hogy az ország érdekeit nemcsak nagy beszédekkel és közszerepléssel lehet szolgálni, hanem a színpadok mögött is, talán még nagyobb mértékben. Az az ember, a ki közvetlen, naponkénti érintkezésben van az uralkodóval s az udvari befolyások sok-féle szöveteiben a magyarságot és hazáját szolgálja, végtelenül becses munkát végez. Lemond a közismerésnek nyilvános koszorújáról és beéri a hazafias kötelességteljesítésnek azzal az öntudatával, hogy királyának és hazájának egyaránt hű szolgája volt. Kiegyeztetet, felvilágosít, tévedéseket elsimít, félreértéseket eloszlat. Pápay István sohase kereste az elismerést, mégis megtalálta. Tudtuk mindnyájan, hogy igaz, hű szószólónk a királlyal. Az államférfiak, politikusok révén ez a meggyőződés észrevétel nélkül kiszivárgott végig az egész országon.

Halálakor mindenki azt kérdezte: ki fogja pótolni?

Helyébe Könyg Károly lépett, a ki évekig munkatársa volt Pápaynak e legkevesebbé sem hálás, igen fárasztó hatáskörben és lassanként azt tapasztalhattuk, hogy az utód méltó tanítványa elődjének.

Aradvári Könyg Károlyt, a cs. és kir. kabinetiroda magyar ügyeinek előadóját, ki mint osztályfőnök évek óta sikerrel tölti be nagynevű elődjének helyét, a magyar kormány ajánlatára a király legutóbb magyar bárósággal tüntette ki.

A száraz életrajzi adatokat röviden néhány sorban lehet összegezni. Nem különböznek azok külsőségeiben sok más hivatali pályától.

Aradvári Könyg Károly 1842. évi szeptember 10-én született Tokajban Zemplénmegyében, hol édes atyja sóhivatali pénztárnok volt. Tanulmányait Sátoralja-Ujhelyben, Rozs-

nyón és Kassán végezte. 1865-ben letette a köz- és váltóügyvédi vizsgákat, 1866-ban, mint fogalmazó-gyakornok a magyar királyi helytartótanácsnál államszolgálatba lépett, 1867-ben mint segédfogalmazó átvétetett a magyar királyi belügyminisztériumhoz, a hol miniszteri fogalmazóvá és utóbb miniszteri titkárrá lépett elő, míg 1872-ben ő Felső kabinetirodájába udvari titkári minőségben helyeztetett át. Itt aztán fokozatosan kormánytanácsossá, udvari tanácsossá, majd osztályfőnökké léptették elő.

A kabinetirodában töltött több mint 32 évi szolgálati idő alatt a Felső kegye különböző kitüntetésekben részesítette. Megkapta a Ferencz József-rend lovagkeresztjét, a III. osztályú vaskorona-rendet és a Lipót-rend lovagkeresztjét.

1878-ban házasságra lépett Klumbergi lovag Pollack Sándor altábornagy leányával, Alexandrinával, mely házasságból három gyermek született: Egon, Alexandrine és Éva. Neje unokája Pollack Mihálynak, a régi Budapest legkitűnőbb építőművészenek, a ki többek közt a főváros egyik legszebb monumentális épületét, a Nemzeti Múzeumot építette.

Hivataloskodásának egész ideje alatt kitűnt azokkal a tulajdonságokkal, melyek épen erre a felelősségteljes, nehéz állásra képesítették. Tapintat, szerénység, soknemű szakismeret, szorgalom, mindenre kiterjedő figyelmes érdeklődés — a mi ebben az állásban annyira szükséges — ezek a kabinetirodai szolgálatban megkívánt, elengedhetetlen tulajdonságok. Lehet valaki jeles, kiváló tisztviselő, a nélkül, hogy az udvarnál megállhatná a helyét. Ebben a lég-

körben a szakember társadalmi és diplomáciai előkelő tulajdonságok nélkül nem is képzelhető. Fáradhatlanságban pedig példát kell vennie felső uráról. Nincs a monarkhiának ernyedetlenebb tisztviselője Ferencz József királlyal.

A hajnal már iróasztalánál találja és akkor talpon vannak tanácsosai is. A kabinetiroda vezetői (az osztály- és a magyar) adják elő a kormányok minden előterjesztését, tehát minden szakmában jártasoknak kell lenniük, hogy az uralkodó különböző kérdéseire kielégítő választ adhassanak. De ismerniük kell a sokféle személyiségeket, viszonyokat, hogy tájékozathassák urukat ezekre nézve is. Figyelmüket nem kerülhetik el a magán, társadalmi és politikai élet kisebb mozzanatait sem.

Könyg Károly nemcsak az udvar becsületét nyerte meg működésével, hanem a magyar államférfiak és politikai körök legteljesebb bizalmát is kiérdemelte.

Mint magánembert jellemzi őt nagyképű fenhéjázástól ment, jó-akaró, udvarias előzékenysége, mely a magyar tisztviselői karnak a burocratizmus másutt szokásos rártati gögjével szemben még külföldiek előtt is jó hirt szerzett. A ma-

Jelky Gyula fényképe.

BÁRÓ KÖNIG KÁROLY.